CURRÍCULUM DE L'EDUCACIÓ INFANTIL

1. **INTRODUCCIÓ**……. 2

2. **OBJECTIUS**…… 4

3. **ÀREES CURRICULARS**…….. 6

   3.1. El coneixement i control del propi cos i el desenvolupament de l'autonomia personal……..... 6

   3.2. El descobriment de l'entorn i la convivència amb els altres……... 14

   3.3. El desenvolupament del llenguatge i de les habilitats comunicatives. 23

   3.4. El pensament matemàtic i la representació numèrica …… 31

   3.5. L'expressió artística i la creativitat…… 42

4. **CRITERIS D'AVALUACIÓ…**……. 51

5. **ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES** … …….. 55

1. INTRODUCCIÓ

El Govern de les Illes Balears planteja una educació de qualitat amb l'esperit de fer efectiva l'aspiració d'assolir un sistema educatiu per a tots els ciutadans i ciutadanes, integrador, arrelat al medi, de prevenció i compensador de desigualtats, coherent amb la nostra realitat cultural i lingüística, amb voluntat d'inserció en la comunitat europea i internacional i amb dimensió de futur.

El centre educatiu és un àmbit privilegiat per a la formació integral dels infants i com a servei a la societat. Per això, s'han de tenir sempre presents una sèrie d'aspectes fonamentals: els fonaments de la identitat i la lectura crítica de l'entorn, l'atenció a la diversitat dels individus entesa com a font d'enriquiment individual i col·lectiu, i el foment de la convivència, de la solidaritat, de l'esperit democràtic i de la llibertat respectuosa envers els altres.

L'educació infantil constitueix un nivell no obligatori amb personalitat pròpia dins el sistema educatiu, que pretén facilitar l'aprenentatge entre processos d'ensenyament-aprenentatge i ritmes de desenvolupament evolutiu, sense perdre en cap moment la unitat del procés de maduració de l'infant. El nivell constitueix, així, la unitat temporal bàsica d'escolarització en la qual s'assumeix l'heterogeneïtat de capacitats, interessos, ritmes i processos de l'alumnat.

L'educació infantil pot col·laborar, i ha de fer-ho, en la prevenció i compensació de tot tipus de desigualtats que tenguin el seu origen en les diferències de l'entorn social, cultural i econòmic i en les característiques pròpies dels infants, a fi d'aconseguir el creixement harmònic de tots i cada un d'aquests.

La no obligatorietat del nivell no és incompatible amb la regulació dels elements bàsics d'aquest, pel fet de ser d'interès públic tot allò que es refereix a un valor social tan important com és l'educació. Així, el seu currículum inclou els objectius, continguts, criteris d'avaluació i orientacions pedagògiques ordenats envers la consecució de les finalitats del nivell, amb caràcter global, perfectament aplicable a l'educació infantil; encara que és cert que els elements d'aquest s'han de desenvolupar de forma diferent i específica.

L'educació infantil ha de tenir un caràcter essencialment global a fi de permetre als infants interpretar la realitat des de totes les àrees, i establir múltiples relacions entre el que és allò nou i les experiències prèvies per aconseguir nous aprenentatges. L'agrupament dels diferents continguts del cicle en àrees no és més que una forma de presentar els aspectes bàsics que ha de tenir en compte l'equip de professorat a l'hora de planificar les propostes educatives dins l'activitat diària per aconseguir els objectius generals de nivell proposats.

Aprendre és, per a l'infant, construir nous significats de la realitat que l'envolta, els quals enriqueixen els propis coneixements, prèviament adquirits, i permeten la seva aplicació a noves situacions cada vegada més complexes. Quan es dóna aquest tipus d'aprenentatge que permet conèixer, interpretar, utilitzar i valorar la realitat, parlam d'aprenentatge significatiu. Es tracta d'una visió clarament constructivista de

l'aprenentatge, en el sentit que és l'infant el subjecte del seu aprenentatge, en el qual intervenen:

- Els propis esquemes de coneixement que ha construït l'infant en les seves experiències prèvies.
- La utilització d'aquests esquemes per interpretar el nou contingut i els elements ja disponibles.
- La modificació constant dels esquemes de coneixement.
- L'aplicació del coneixement a noves situacions i nous continguts.

Ensenyar és, en aquest contexte, facilitar l'experiència i els instruments perquè l'infant faci uns aprenentatges, realment, significatius d'acord amb el seu nivell evolutiu i el context sociocultural on viu.

El mètode d'ensenyament que s'empri respectarà, doncs, la globalitat, l'interès i les necessitats de l'infant, el plaer de l'aprenentatge, la competència adquirida com a punt de partida per aconseguir una competència superior, coherència en propostes i actuacions tenint en compte la família i l'entorn, una programació adequada i flexible que pugui donar cabuda a tot allò que respongui als interessos i les necessitats que puguin sorgir i el tractament educatiu de les diferències individuals

Junt a la formació d'un autoconcepte positiu i la construcció de la seva pròpia identitat, ha d'estimular-se l'adquisició dels valors que es generen en la relació amb els altres i amb el medi en el procés educatiu, com respectar els altres i els seus treballs, acceptar les normes, mostrar interès per conviure i col·laborar amb els companys i amb l'adult, respectar el medi ambient i, en suma, autoregular la seva conducta en el joc, en la convivència, en el treball i en relació amb la salut, responent progressivament de manera cada vegada més adequada a les situacions que es plantegin. L'adquisició d'aquests valors propiciarà una actitud i una participació social crítica, activa i solidària.

El currículum de l'educació infantil ha de preveure les característiques i necessitats pròpies dels infants d'aquest nivell, les quals configuren una modalitat d'acció educativa específica.

La interacció entre les persones adultes i els infants és una condició indispensable per al seu desenvolupament. L'escola ofereix als infants noves possibilitats de relació amb els adults, amb altres infants, d'estímuls, de models, de conflictes que sorgeixen, tant en l'àmbit afectiu, com social o cognoscitiu i que permeten refermar habilitats lingüístiques i de relació, hàbits d'aprenentatge organitzat i amb un cert grau d'autonomia, adquirint conceptes i habilitats bàsiques que donen lloc al desenvolupament de capacitats que, a la vegada, són fonament per a posteriors aprenentatges escolars. Els mestres i les mestres han de possibilitar aquelles experiències que facilitin l'aprenentatge dels infants, han d'afavorir una dinàmica positiva de relació entre ells, i han de fomentar la participació d'aquests en les manifestacions lúdiques i culturals que els permetin desenvolupar el sentiment de pertinença a un grup humà organitzat.

La relació amb els altres és un factor fonamental per a la construcció de la pròpia identitat, dels sentiments de seguretat i autoestima i per al desenvolupament de l'autonomia. El joc és fonamental per al creixement físic, intel·lectual i social de l'infant. Durant tot el nivell el professorat ha de possibilitar la creació d'un ambient

d'afecte, de confiança, de respecte i d'honestedat, que permeti als infants sentir-se estimats, segurs, acollits i acceptats i que en possibiliti el desenvolupament integral en el marc del respecte mutu. La família, l'escola i la resta d'agents educatius han de plantejar la seva actuació de manera coordinada i complementària, cercant la col·laboració i coherència entre les seves intervencions.

El sistema educatiu que es pretén és un sistema sensible a les necessitats de la societat i de les persones que la formen. Així, la diversitat d'interessos culturals, de capacitats, de motivacions, de necessitats, esdevé ara un repte fonamental del sistema educatiu, a fi que tothom pugui tenir la seva resposta en l'escola. D'aquesta manera, i atès que les necessitats educatives específiques es defineixen en el context educatiu en el qual es desenvolupen, que varien segons les condicions, les oportunitats, el procés d'aprenentatge de l'alumne i segons la realitat sociofamiliar que l'envolta, és en el marc del currículum allà on s'ha de preveure la resposta. Un currículum obert és un dels instruments més importants per respondre a aquesta diversitat.

La concreció del currículum, imprescindible per a la pràctica docent, implica el treball coordinat de l'equip educatiu com a element bàsic per donar coherència a cada centre, a l'hora de distribuir els continguts i seqüenciar-los, establir línies generals d'aplicació d'aquests criteris, metodologia, activitats de caràcter didàctic i mesures de suport educatiu i el seu seguiment i avaluació. L'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres queda assegurada mitjançant la concreció de projectes curriculars adaptats a les necessitats dels centres i a les característiques de l'alumnat. El professorat, en el marc d'aquests projectes, ha de realitzar la seva pròpia programació com a recull dels processos educatius que es proposa desenvolupar dins l'aula.

L'infant de tres a sis anys realitza aprenentatges globals i significatius. Malgrat tot, aquesta intenció de globalitat que ha de tenir l'educació infantil, no és incompatible amb el seu desenvolupament i organització en àrees d'experiència.

2. OBJECTIUS GENERALS

La finalitat de l'educació infantil és el desenvolupament físic, intel·lectual, afectiu, social i moral dels infants.

L'educació infantil contribuirà a desenvolupar en els infants les capacitats de:

a. **Conèixer i controlar el propi cos, les seves possibilitats i limitacions per formar-se una imatge positiva de si mateix, valorant la pròpia identitat personal**

b. **Assolir una progressiva autonomia en les activitats quotidianes i la seguretat afectiva i emocional, a partir de l'adquisició d'hàbits bàsics de salut i benestar i del desenvolupament d'estratègies de resolució de conflictes.**

c. **Expressar els propis sentiments, interessos, i punts de vista mostrant una actitud de respecte, ajuda i col·laboració envers els altres per poder establir unes relacions socials òptimes.**

d. **Conèixer i entendre l'entorn físic i social mostrant interès i curiositat mitjançant l'observació, la manipulació i l'experimentació i descobrir el plaer d'aprendre.**

e. **Manifestar actituds de respecte i conservació del medi per arribar a anticipar i preveure els resultats de les pròpies accions sobre l'entorn proper.**

f. **Mostrar actituds positives envers les característiques i qualitats dels altres, respectant la diversitat personal, física i cultural, sense cap tipus de discriminació.**

g. **Desenvolupar les seves habilitats comunicatives utilitzant els diferents tipus de llenguatge per expressar les pròpies idees, sentiments, experiències, desitjos i com a mitjà d'informació i plaer.**

h. **Ampliar les habilitats comunicatives iniciant-se en el llenguatge escrit per tal d'enriquir la comprensió i l'expressió, valorant les produccions pròpies i les dels altres.**

i. **Descobrir les propietats dels objectes i comparar-los qualitativa i quantitativament, establint relacions entre ells i situant-los en l'espai i el temps per tal de desenvolupar el raonament lògic i matemàtic.**

j. **Desenvolupar el plaer estètic mitjançant el coneixement i l'estima de diverses manifestacions naturals i artístiques del seu entorn i enriquir i diversificar les seves possibilitats creatives i expressives mitjançant la utilització de recursos i mitjans al seu abast.**

k. **Gaudir de les manifestacions culturals presents a l'entorn i conèixer les més identificatives de les Illes Balears, desenvolupant actituds de respecte i participació, i des del reconeixement de la pertinença a la mateixa.**

l. **Representar simbòlicament aspectes diversos de la realitat, emocions, vivències o fantasies mitjançant el joc i altres formes de representació i expressió.**

m. **Adquirir una progressiva seguretat afectiva i emocional desenvolupant les capacitats d'iniciativa i de confiança en ell mateix i desig de superació.**

3. ÀREES CURRICULARS

Les àrees curriculars corresponen als àmbits propis de l'experiència i el desenvolupament infantil. Es treballaran mitjançant activitats globalitzades que tenguin interès i significat pels infants.

Els continguts educatius es distribueixen en les corresponents àrees:

1. El coneixement i el control del propi cos i el desenvolupament de l'autonomia personal.
2. El descobriment de l'entorn i la convivència amb els altres.
3. El desenvolupament del llenguatge i de les habilitats comunicatives.
4. El pensament matemàtic i la representació numèrica.
5. L'expressió artística i la creativitat.

Cada una de les àrees prioritza els continguts actitudinals i va acompanyada d'una introducció específica.

3.1. EL CONEIXEMENT I CONTROL DEL PROPI COS I EL DESENVOLUPAMENT DE L'AUTONOMIA PERSONAL.

Quan es parla d'identitat i autonomia es fa referència al coneixement, valoració i control que els infants van adquirint d'ells mateixos i a la capacitat per emprar els recursos personals de què disposen en cada moment. En aquest procés seran rellevants, el coneixement i l'exploració del propi cos, la comprovació de les seves possibilitats i limitacions, el difícil procés de diferenciació dels altres i la progressiva independència respecte dels adults.

El coneixement, la valoració i el control que els infants van adquirint d'ells mateixos i la capacitat per emprar els recursos personals de què disposen en cada moment és un procés que els du a descobrir el seu propi cos i a adquirir una autonomia imprescindible per al seu desenvolupament integral i, per tant, necessiten conèixer, explorar i comprovar les seves possibilitats i limitacions.

Els continguts educatius d'aquesta àrea no es poden treballar separadament de les altres àrees. Es fa imprescindible un enfocament global i significatiu de les situacions d'ensenyament-aprenentatge.

Els aspectes més rellevants que es treballen en aquesta àrea són:

- L'infant es coneix i coneix als altres a través del seu cos.

L'infant es coneix a través del propi cos, amb l'exploració dels moviments corporals i del coneixement dels límits de les pròpies accions. La seguretat i coordinació en els moviments l'ajudaran a aconseguir la confiança i seguretat necessàries. Uns espais i equipaments adequats permetran que aquesta exploració es pugui anar enriquint sense

forçar postures, deixant temps perquè l'infant pugui provar moviments diferents i experimentar riscos adequats a les seves possibilitats. Progressivament anirà adquirint un major control i seguretat en els moviments i postures, com també un control espaciotemporal fonamental en el procés de construcció de la imatge corporal.

La identitat corporal fa referència a la consciència que l'infant té del seu propi jo a través del seu cos. Aquest, que és funcional i instrumental, només podrà evolucionar en la seva maduració neurològica i biològica en un marc de relació amb el seu entorn.

L'experiència viscuda pel propi cos per relacionar-se, per expressar-se, per emprar els objectes, per desplaçar-se espacialment, etc. fa que l'infant arribi a identificar la unitat i la globalitat del seu cos, a diferenciar entre aquest i l'espai dels objectes i les persones, entre el propi moviment i els efectes que aquest produeix en el món exterior. Arriba així a construir-se una imatge mental representativa del propi cos, de les seves postures, dels seus moviments, dels intercanvis que es produeixen entre ell i el medi, etc.

L'alternança entre la presència i l'absència de l'adult permet que es vagi produint el procés de separació i progressiva consciència d'una identitat corporal diferenciada. Una presència que cada vegada serà menys necessària, en la mesura que l'infant es va apropant a la capacitat simbòlica. En aquesta progressiva construcció de la identitat s'inclouen també els continguts referits a la identitat sexual i de gènere.

- La construcció d'una imatge positiva d'ell mateix.

En la construcció de la pròpia identitat intervenen, entre altres factors, els sentiments de competència, seguretat i autoestima.

L'infant necessita poder expressar les seves idees, les seves opinions i els seus sentiments, perquè vagi madurant la seva personalitat i per crear una imatge positiva d'ell mateix. L'infant, per altra part, ha d'arribar a conèixer les seves possibilitats i limitacions, tant físiques com personals, per anar desenvolupant una autoimatge ajustada i afavorir el creixement personal. L'adult ha de reconèixer les competències individuals, els interessos i necessitats de cada infant per retornar-li, a l'infant, una imatge de persona competent i capaç.

La identitat es construeix per mitjà de la confrontació entre passat i present, experiència i significat. Ajudar l'infant a reelaborar la seva història personal, és una manera de fer-lo conscient de qui és.

- El procés de diferenciació dels altres.

La pròpia imatge es construeix també a partir de les imatges que les altres persones tenen de nosaltres. L'autoimatge es va fent a partir de les experiències positives i negatives i de les expectatives dels altres cap a nosaltres. Aquestes expectatives es transmeten i creen un bon ambient d'acceptació de les diferències individuals. Si aquestes experiències són positives, l'autoestima creix i també la pròpia seguretat.

En la relació entre el jo i l'altre i entre el jo i el món extern, l'infant prova les seves estratègies cognitives, afectives i de relació, responsables del desenvolupament harmònic. En aquest sentit, s'ha de trobar en situacions diferents per poder diversificar

les estratègies organitzatives i les situacions educatives. Una de les estratègies didàctiques més significatives pel treball de la identitat és el joc simbòlic, en aquest l'infant assumeix per uns instants una identitat distinta a la seva. Sens dubte, jugar a ser un altre comporta una capacitat de descentrament important. Posar-se en el lloc d'un altre implica entendre'l i assumir les seves característiques per enriquir així la pròpia identitat.

- De la dependència a l'autonomia.

S'ha de facilitar el pas de la dependència a l'autonomia. L'infant ha de poder decidir, participar i actuar autònomament segons el grau de maduresa. Es tracta de fomentar l'autonomia, entesa com un procés de progressiva independència del medi, tant física com mental, social i ètica. No es pot, però, deslligar l'autonomia de la responsabilitat. Així l'infant ha d'aprendre a responsabilitzar-se de les seves decisions i accions autònomes.

Aquest procés que va de la dependència fins a l'autonomia requereix un clima de seguretat que en aquests primers anys ha de propiciar fonamentalment l'adult a partir de l'atenció i respecte per l'infant. La qualitat dels gestos, les mirades, la verbalització de les accions són actuacions de l'adult fonamentals per transmetre a l'infant més petit aquesta actitud d'escolta i respecte. Per altra part, el fet que l'adult confiï en les capacitats dels infants i els doni la possibilitat de fer i decidir, ajuda els infants a esdevenir més autònoms.

L'infant inicia l'aprenentatge de l'autoregulació de la conducta tant en les necessitats bàsiques de la vida quotidiana com en la planificació i avaluació de les tasques que es realitzin. L'infant ha de trobar en el centre d'educació infantil un marc de referència que contribueixi a la seva seguretat, una regularitat en l'organització del temps que l'ajudi a preveure i anticipar cada moment, una organització de l'espai que l'ajudi a l'exploració autònoma i a la superació progressiva de nous reptes.

OBJECTIUS.

L'ensenyament de l'àrea El Coneixement i control del propi cos i el desenvolupament de l'autonomia personal, en l'etapa d'educació infantil té com a objectiu desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Consolidar una imatge ajustada i positiva d'ell mateix, identificant les seves característiques i qualitats personals.

2. Identificar progressivament les pròpies possibilitats i limitacions, valorar-les adequadament, i actuar d'acord amb aquestes.

3. Descobrir i utilitzar les pròpies possibilitats motrius, sensitives i expressives, adequades a les diverses activitats que du a terme en la seva vida quotidiana.

4. Regular el to, la postura i el moviment en relació amb el propi cos, els objectes, l'espai, el temps i els altres en el joc i en les diferents formes de representació, com també en l'expressió de sentiments i emocions.

5. Identificar els propis sentiments, emocions i necessitats.

6. Tenir iniciativa, planificar la pròpia acció per resoldre tasques; acceptar els petits límits i manifestar una actitud que tendeixi a superar les dificultats que es plantegen, cercant en els altres la col·laboració necessària.

7. Progressar en l'adquisició dels gestos i actituds necessaris per adaptar-se a l'entorn social i cultural com, els hàbits relacionats amb el benestar i la seguretat personal, la higiene i la salut.

8. Progressar en l'adquisició d'hàbits d'organització del treball i prendre consciència dels aprenentatges que es van fent.

CONTINGUTS.

Els continguts d'aquesta àrea s'organitzen entorn al coneixement i control del propi cos i la consecució de l'autonomia personal. S'agrupen en un primer bloc els referits a les característiques diferencials del cos humà, les sensacions, les percepcions i tot el que gira entorn al descobriment de l'esquema corporal. En un segon bloc, els continguts relacionats amb la consecució de les habilitats motrius i el joc i, en un tercer bloc els continguts que fan referència a la consecució de l'autonomia personal quant a salut, alimentació i higiene d'ell mateix. Aquests blocs són unitats que per elles mateixes no tenen una significació, sinó què estan en interrelació i en connexió amb les altres àrees de coneixement. L'ordre en la presentació tampoc no pressuposa una seqüència temporal, ja que en aquesta etapa educativa els continguts s'han d'adequar al procés maduratiu individual i particular de cada infant, que no es fa necessàriament sempre d'una forma lineal i progressiva.

Des de la perspectiva de l'educació integral el desenvolupament d'actituds esdevé fonamental, com també l'aprenentatge d'estratègies que permetin aprendre a aprendre, per això es presenten en primer lloc els continguts actitudinals seguits dels procedimentals i finalment els conceptuals.

Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. El propi cos.

En aquest bloc es fa referència al procés de construcció d'una imatge positiva i ajustada d'un mateix, relacionat amb les seves vivències sensorials i la progressiva consolidació de l'esquema corporal.

Bloc 2. Joc i moviment.

Aquest bloc es refereix als aprenentatges motrius que fa l'infant partint d'una coordinació dinàmica general i el desenvolupament del joc simbòlic ja que el fet de representar mentalment les accions i les relacions entre els elements del marc natural i social, afavoreix la comprensió de la realitat i això suposa afiançar-se en les nocions bàsiques de temps i d'espai.

Bloc 3. Autonomia.

Aquest bloc es proposa fomentar la progressiva independència dels infants respecte dels adults

Continguts actitudinals

Bloc 1. El propi cos.

1. Confiança i seguretat en les pròpies possibilitats.
2. Iniciativa en l'acció per aprendre habilitats noves.
3. Esforç per vèncer les dificultats.
4. Interès i satisfacció davant el descobriment de noves respostes.
5. Gust per l'activitat sensoriomotora viscuda individualment i en situacions compartides.
6. Reconeixement i contenció respectant els límits.
7. Serenitat i autoprotecció davant situacions de perill, por i/o dolor.
8. Reconeixement adient i positiu de la pròpia identitat física, personal i cultural.
9. Iniciativa i autonomia en les tasques diàries
10. Sensibilitat per un entorn agradable
11. Valoració del treball ben fet, reconeixement dels errors i acceptació de les correccions per millorar les pròpies accions.
12. Acceptació de la crítica, l'alabança i mostres de suport.
13. Interès pels aprenentatges i reptes nous.

Bloc 2. El joc i el moviment

1. Estima i satisfacció per la quietud i el repòs en contrast amb l'activitat motriu forta.
2. Desig per participar en el joc.
3. Seguretat i confiança en les pròpies accions.
4. Esforç per vèncer les dificultats superables.
5. Acceptació de les propostes i les normes establertes

6. Actitud d’ajut, col.laboració i cooperació, coordinant els propis interessos amb els dels altres.

7. Acceptació positiva de les diferents condicions personals, físiques i culturals dels companys.

8. Actitud d’escolta, d’ajuda i col·laboració vers els altres.

9. Resposta equilibrada entre les pròpies possibilitats i les demandes de l’exterior.

Bloc 3. L’autonomia personal

1. Estimació i acceptació d’ell mateix.

2. Cura de la higiene personal.

3. Acceptació i seguiment dels ritmes d’alimentació, higiene, repòs.

4. Desig d’autonomia personal.

Continguts procedimentals.

Bloc 1. El propi cos.

1. Manifestació i comprensió progressiva dels sentiments, les emocions, les vivències, les preferències i els interessos.

2. Exploració espacial i de relació amb altres persones i altres objectes envers l’adquisició de la pròpia lateralitat.

3. Exploració i identificació de les sensacions i percepcions que transmeten els diferents estímuls ambientals: tàctils, sonors, olfactius, gustatius i visuals.

4. Identificació de la història personal en relació amb la vida familiar i social i amb les experiències més significatives.

5. Manifestació de les pròpies preferències, vivències i opinions.

6. Presa de decisions de l’acció.

7. Anticipació i planificació de la pròpia acció i de les tasques que s’han de fer.

8. Comprensió dels objectius i les tasques que es proposen.

9. Hàbits relacionats amb l’organització, constància, atenció i capacitat d’esforç en la pròpia activitat.

10. Identificació de les errades i planificació d’accions per superar-les.

11. Percepció i anàlisi de la informació rebuda: gràfica, visual, oral, escrita...

12. Comprovació dels aprenentatges que es van fent i les dificultats trobades.

13. Identificació i reconeixement de realitat i fantasia.

Bloc 2. Joc i moviment

1. Adquisició mitjançant l'acció d'habilitats i destreses.

2. Comprensió de la realitat mitjançant la imitació.

3. Substitució de l'acció real per la imaginària per transformar la realitat reproduint-la.

4. Sintonització afectiva de la imitació per desenvolupar rols diversos en el joc simbòlic.

5. Canalització de sentiments i desitjos a través del joc.

Bloc 3 Autonomia personal

1. Associació dels canvis físics propis (augment de talla, pes...) i del desenvolupament d'habilitats (retallar, control d'esfínters...) amb el transcurs temporal.

2. Identificació i regulació dels gests necessaris per adaptar-se al nostre entorn sociocultural (son, higiene, control d'esfínters, menjar...).

3. Incorporació d'hàbits relacionats amb l'alimentació, la higiene corporal, el descans, cura de l'entorn. Regulació i control dels ritmes.

4. Discriminació de comportaments adequats i inadequats per a la salut corporal.

5. Superació de temors i desitjos desbordats.

Continguts conceptuals.

Bloc 1. El propi cos

1. El cos i la pròpia imatge.
2. Les sensacions i les percepcions del propi cos.
3. Els sentiments i les emocions pròpies. L'autoestima
4. Les sensacions i les percepcions de les altres persones.
5. Els sentiments i les emocions de les altres persones.

Bloc 2. Joc i moviment

1. Les postures del cos i els moviments en l'espai i en el temps.
2. Les possibilitats motrius del propi cos.
3. L'espai: nocions relacionades amb l'orientació estàtica i dinàmica.
4. El temps. Nocions temporals.

Bloc 3. L'autonomia personal

1. L'autonomia.
2. La salut i cura d'un mateix.

3.2. EL DESCOBRIMENT DE L'ENTORN I LA CONVIVÈNCIA AMB ELS ALTRES.

Aquesta àrea fa referència a la progressiva construcció d'un coneixement sobre el medi físic i social i les normes que el regulen, la seva representació, sentiments de pertinença, respecte, interès i valoració de tots els elements que la integren.

L'objecte d'aquesta àrea és facilitar el descobriment, el coneixement i la comprensió de l'entorn, és a dir d'allò que configura la realitat dels infants: elements, espais, situacions, condicions i relacions que formen part del seu context; a partir de la seva percepció i experiència. S'entén per medi l'entorn proper de l'infant, que amplia amb altres que, malgrat la seva possible llunyania física i/o temporal, es troben estretament lligats als interessos i vivències dels infants, ja que els tenen a l'abast, a través dels mitjans de comunicació i desperten la seva curiositat i el desig d'aprendre.

L'enfocament de l'àrea ve determinat per la comprensió i l'actuació a partir de les característiques de les Illes Balears. Un factor diferencial principal és la insularitat i la singularitat de cada illa, que es manifesta amb la varietat i originalitat biogeogràfica, els trets culturals, els costums i estils de vida, el recorregut històric i l'evolució socioeconòmica. Aquests aspectes impliquen i determinen l'aprenentatge d'unes actituds i estratègies d'actuació encaminades a conèixer i millorar la relació de les persones amb l'entorn. Altres factors són la limitació del sòl, de l'aigua i dels recursos naturals en general.

L'entorn ha de ser considerat com un tot, en què els aspectes físics i socials interactuen contínuament i hi existeix una relació de mútua dependència, la qual cosa fa inadequat un enfocament aïllat de qualsevol d'aquests aspectes. La perspectiva globalitzadora que

suposa l'estudi dels modes de vida que es donen en ambients diferents s'enriqueix quan s'aprofundeix en alguns aspectes que copsen l'interès i la curiositat de l' infant.

Els diferents sistemes o organitzacions de què forma part l' infant constitueixen el vehicle adequat per accedir a l'anàlisi del propi medi. Així els infants van construint la seva pròpia identitat individual, al mateix temps que es perceben com a membres de diverses organitzacions socials, amb funcions diferents segons el grup de què es tracti. La vivència individual i de grup s'enriqueix amb la diversitat de les persones que el conformen. En el si dels grups dels quals n'és membre, aprèn a valorar els avantatges i les limitacions de la vida en grup, també aprèn a col·laborar amb altres, a ajudar i demanar ajuda, i a actuar amb responsabilitat en el repartiment de les tasques quotidianes. Les Illes Balears han estat punt de confluència de diferents cultures que han marcat la nostra història i els nostres costums i al mateix temps ens han apropat a la resta de països de cultura mediterrània i al continent europeu. Un dels trets propis de la societat en què estam immersos, avui en dia, és el de la convivència de diferents cultures, això implica tenir presents els valors de respecte i solidaritat.

És un objectiu de l'educació infantil desenvolupar capacitats per actuar amb autonomia, confiança i seguretat en els sistemes socials més propers, coneixent i utilitzant les normes que permeten conviure-hi, així com també contribuir al seu establiment a partir de la reflexió i la discussió.

L'educador/a ha de propiciar experiències on tenguin cabuda les relacions amb infants del mateix grup i d'altres aules i amb altres adults. La realització conjunta d'activitats amb la participació activa de pares i mares i altres mestres o professionals de diferents àmbits, per donar a conèixer procediments en la realització d'activitats concretes, representa una valuosa experiència que fa possible les interaccions dels infants amb el medi social, enriqueix el seu procés de socialització i facilita sentir-se membres d'un grup més ampli participant-hi activament.

El descobriment del medi implica una actuació de l'infant, en què posa en joc procediments d'observació, d'exploració, de recollida de dades i d'informació i formulació d'hipòtesis. Aquests procediments els permeten d'anar coneixent i participant en el seu medi, adonar-se dels canvis que s'hi esdevenen i contrastar els resultats de les seves accions. En aquest enfocament actiu els alumnes assimilen la seva acció i en fan una representació mental. És en aquest procés on la intervenció educativa ha d'ajudar als infants a fixar la seva atenció en els aspectes rellevants, a retenir dades significatives, a establir relacions, a descriure, a comunicar allò que observen, i a desenvolupar actituds que siguin coherents.

És important que el professorat tengui en compte les característiques psicoevolutives dels infants de tres a sis anys, per oferir-los l'oportunitat d'elaborar i reconstruir les seves concepcions sobre l'entorn físic i social. Així, és necessari tenir present que, per comprendre la realitat en aquestes edats, els infants recorren freqüentment a interpretacions artificialistes, *tot ha estat creat per les persones*; animistes, *tot té vida i intencionalitat*; i egocèntriques, *pensar i actuar sentint-se a ell mateix com el centre en què convergeix l'actuació pròpia o la dels altres.*

En l'educació infantil els aprenentatges es produeixen a un ritme molt ràpid. Aquest període de transició entre l'etapa sensoriomotora i la preoperacional, determina la

necessitat de l'acció, la manipulació i l'experimentació com a eines per al desenvolupament. Malgrat la incapacitat de formar vertaders conceptes, estableixen representacions a partir de les vivències amb l'ajut dels llenguatges. Com més riques, relacionades, parlades i representades siguin les vivències, més conformaran el coneixement.

La construcció del coneixement és un procés lent, que requereix que cada passa sigui enllaçada amb allò que ja es coneix i amb les experiències prèvies, atès que en la mesura què els infants les assimilen i ordenen, amplien la seva concepció del món i d'ells mateixos.

En el procés de la interacció amb el medi físic i social, s'han d'estimular actituds de participació, col·laboració, de respecte i de valoració crítica de les normes i les lleis que regeixen la vida en grup; i posar l'accent en les actituds de cura, valoració, respecte i actuació a favor de l'entorn i dels elements que el configuren.

OBJECTIUS.

L'ensenyament de l'àrea de Convivència amb els altres i el descobriment de l'entorn en l'educació infantil tendrà com a objectiu desenvolupar les capacitats següents:

1. Identificar els objectes del seu entorn, les seves qualitats físiques i sensorials i les seves funcions i utilitats.

2. Observar els canvis i les transformacions mitjançant l'experimentació i manipulació dels elements de l'entorn immediat.

3. Mostrar interès i curiositat envers la comprensió del medi físic i social: formular preguntes, fer hipòtesis i comprovacions d'alguns esdeveniments rellevants que s' hi produeixen.

4. Valorar el medi natural i de la seva importància per a la vida humana, i manifestar actituds de respecte i conservació envers aquest.

5. Establir relacions entre els diversos components d'un ecosistema, valorar-les i assolir hàbits que afavoreixin el manteniment del seu equilibri.

6. Prendre consciència que vivim en unes illes on els recursos d'energia, aigua i sòl són limitats.

7. Establir algunes relacions entre les característiques del medi físic i les formes de vida que s'hi estableixen.

8. Potenciar actuacions a favor de l'entorn més proper en la mesura de les seves possibilitats.

9. Estimular el respecte i l' interès pels elements del marc natural i social d'us individual i/o col·lectiu.

10. Participar en els diferents grups amb què es relaciona (família, classe, amics i amigues, escola, barri, ciutat o poble...) en el decurs de les diverses activitats, prenent progressivament en consideració els altres.

11. Identificar la diversitat de relacions que manté amb els altres, i conèixer les normes i modes de comportament social dels diferents grups als quals pertany.

12. Participar activament en l'organització i desenvolupament d'assamblees, debats i votacions a l'aula, seguint les normes que les regeixen.

13. Identificar alguns elements i serveis que integren el seu entorn sociocultural i les seves funcions emprant la denominació correcta.

14. Conèixer diferents professions que desenvolupen persones del seu entorn i valorar-les per la seva funció en la societat.

15. Orientar-se i actuar autònomament en els espais quotidians, utilitzant de forma adequada termes bàsics relatius a l'organització del temps i l'espai, en relació a les seves vivències quotidianes.

16. Valorar els trets culturals propis de les Illes Balears.

CONTINGUTS

L'organització dels continguts d'aquesta àrea respon a diferents àmbits d'experiència dels infants vers l' entorn, però aquest fet no ha de significar una segmentació de les propostes educatives. La relació de l' infant amb el medi implica interpretar-lo des de la interrelació de diferents elements que el conformen. Partim de la base que els sistemes socioculturals i els sistemes naturals interactuen de forma dinàmica i configuren la realitat com un tot complex i indiferenciat.

Des de la perspectiva de l'educació de l'infant, el desenvolupament d'actituds esdevé prioritari, com també l'aprenentatge d'estratègies que permetin aprendre a aprendre, per això es presenten en primer lloc els continguts actitudinals seguits dels procedimentals i finalment, els conceptuals.

Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. El món dels éssers vius.

Fa referència a la importància de la relació dels infants amb els elements que conformen el sistema natural, i a la interrelació entre aquests i les formes d' organització humana, a partir de la valoració del medi natural amb actituds de curiositat i respecte, com també de l'adquisició d'hàbits de conservació.

Bloc 2. El món de la matèria.

Fa referència a la relació dels infants amb els objectes presents a l'entorn proper, com a primer contacte i alhora com a instruments d'apropament a l'entorn tant sociocultural com físic i natural.

Bloc 3. Convivència amb els altres.

Fa referència a la relació dels infants amb les persones properes i els grups socials que conformen i a les relacions entre elles com a recurs per a la construcció de la pròpia identitat, i el fet de sentir-se membre de grups diversos, establint canals fluïts i equilibrats de relació interpersonal.

Bloc 4 . La vida en societat.

Fa referència a la relació dels infants amb els elements que formen part dels sistemes socioculturals, del seu entorn proper, dels quals anirà descobrint l'organització i les funcions de cada un dels seus membres.

Continguts actitudinals.

Bloc 1. El món dels éssers vius.

1. Interès i respecte per la diversitat cultural, característiques personals: raça, lloc d'origen , llengua, aspecte...

2. Valoració de la necessitat que existeixi una relació equilibrada entre els animals, les plantes i les persones.

3. Curiositat, respecte i atenció als animals i les plantes com a primeres actituds per a la conservació del medi natural.

4. Sensibilització i valoració de les conseqüències més perceptibles que tenen les intervencions de les persones en el medi natural (paisatgístiques, espècies protegides...).

5. Assumpció de responsabilitat i realització d'encàrrecs relacionats amb l' atenció d'animals i plantes i de l'ús racional de l'energia i els recursos.

6. Plaer per l'activitat a l'aire lliure i gust estètic per la natura.

7. Iniciativa per actuar a favor de l'entorn natural.

Bloc 2. El món de la matèria.

1. Actitud positiva per compartir els objectes del seu entorn familiar i escolar amb els altres, valorant-ne l'ús adequat.

2. Respecte i cura dels objectes propis i col·lectius, fent-ne un ús racional.

3. Curiositat pels objectes, interès per explorar-los i per donar-los nous usos i funcions.

4. Precaució davant situacions de perill, valorant els factors de risc d'accident en la manipulació d'objectes i evitant situacions perilloses.

Bloc 3. La convivència amb els altres.

1. Interès a participar en la vida familiar i escolar i per assumir petites responsabilitats, amb actituds d'afecte, iniciativa, disponibilitat i col·laboració.

2. Col·laboració i participació en organitzacions socials més complexes: barri, poble, ciutat...

3. Actitud solidària amb els altres, i de compartir les seves observacions, experimentacions, vivències i els objectes personals i col·lectius.

4. Respecte i acceptació de les normes que regeixen la convivència.

5. Defensa dels propis drets i opinions amb actitud de respecte cap a les opinions diferents.

6. Interès per resoldre les situacions conflictives de forma cada cop més autònoma.

7. Interès per manifestar sentiments i compartir-los mantenint una relació afectiva i positiva.

8. Respecte , cura i estimació dels espais on es desenvolupa l'activitat familiar i escolar .

9. Acceptació i demanda d'ajuda si és necessari.

Bloc 4. La vida en societat.

1. Respecte davant la diversitat de les persones, segons les seves característiques, l'ètnia, professions, edat, sexe...

2. Interès per conèixer i participar en grups d'organització social de la seva comunitat.

3. Interès per conèixer les característiques de l'entorn social proper.

4. Actitud de respecte i cura dels espais i elements urbans.

5. Prudència en situacions que poden resultar perilloses.

6. Interès per conèixer manifestacions i esdeveniments del seu entorn.

7. Participació en manifestacions culturals i tradicionals del seu barri, poble, ciutat o illa.

8. Valoració de les actuacions adequades per tenir i mantenir un entorn net i no degradat.

9. Respecte i valoració de les diferents professions i tasques que desenvolupen les persones.

Continguts procedimentals.

Bloc 1. El món del éssers vius.

1. Observació sistemàtica, espontània o suggerida per descobrir característiques i comportaments d'algunes plantes i animals del seu entorn.

2. Observació de les transformacions que sofreixen els animals, els sistemes de nutrició, reproducció i locomoció d'aquests i els seus hàbitats: bosc, lorigueres, nius...

3. Identificació de les relacions que s'estableixen entre els animals, les plantes i les persones i els recursos naturals d'hàbitats propers.

4. Elaboració de productes fent servir matèries primeres procedents de plantes i animals.

5. Observació dels canvis que es produeixen en la naturalesa establint relacions amb el pas del temps i el clima.

6. Observació i identificació de diversos elements que conformen el paisatge.

7. Coneixement de les necessitats d'animals i plantes de l'entorn, per poder-ne tenir cura.

8. Contribució a l'estalvi de l'aigua i d'altres recursos naturals limitats.

9. Contribució a la consecució i al manteniment d'ambients nets, saludables i no contaminats, tractant amb cura i respecte tots els elements de l'entorn.

10. Exploració i coneixement de paisatges naturals i d'altres que són fruit de l'acció humana: conreus, granges...

11. Diferenciació d'animals propers i llunyans.

12. Comprensió i memorització de dites, refranys, i rondalles de la tradició oral de les Illes Balears que parlen d'animals, plantes, el pas del temps o altres elements naturals.

Bloc 2. El mon de la matèria.

1. Exploració dels objectes a través dels sentits i de les accions.

2. Actuació sobre els objectes provocant reaccions, canvis i transformacions i observant-ne els resultats.

3. Anticipació dels efectes de les pròpies accions i de les accions dels altres sobre els objectes.

4. Utilització d’objectes diversos de forma convencional i no convencional.

5. Identificació de la varietat de sensacions que s’experimenten mitjançant la manipulació de diversos materials.

6. Elaboració d’objectes senzills, amb funcionalitat o no, a partir de la transformació d’elements de desfeta, valorant el reciclatge.

7. Observació i classificació dels objectes segons les seves característiques físiques, l’ús que se’n fa i la ubicació que tenen en la vida quotidiana.

8. Establiment d’estratègies d’utilització dels objectes d’ús comú que estimulin la col·laboració i la cooperació amb els altres, amb l’ajut de l’adult.

9. Utilització racional dels objectes de desfeta a fi de reduir-ne el consum, participant en la classificació selectiva.

Bloc 3. Convivència amb els altres.

1. Reconeixement d’un mateix com a membre d’un grup al qual pertany: família, classe, escola..., identificant el lloc que ocupa en la seva família, i les relacions de parentiu entre els seus membres.

2. Identificació dels membres dels grups als quals pertany, descrivint aspectes relacionats amb la seva ocupació, treball o funcions.

3. Reconeixement dels vincles que els uneixen amb altres persones: familiars, amics, companys, veïnats, etc.

4. Acceptació de les normes necessàries, com a recurs, per a la convivència i com a mesura de resolució de conflictes de relació social a l’escola i a la família.

5. Participació en l’establiment d’algunes normes per resoldre problemes del grup.

6. Orientació en els espais habituals, ús correcte de les seves dependències i autonomia en els recorreguts més freqüents.

7. Realització autònoma de rutines familiars i escolars habituals i quotidianes i la seva anticipació.

8. Percepció de les modificacions i les alteracions dels objectes i les persones en els seus espais habituals, pel pas del temps i per la influència del clima.

9. Realització de tasques familiars i escolars o encàrrecs senzills.

Bloc 4 . La vida en societat

1. Utilització de diverses estratègies per extreure noves informacions: observació, manipulació, exploració de fonts diverses.

2. Identificació i establiment de relacions entre els diferents coneixements.

3. Utilització dels nous coneixements per modificar les pròpies actuacions.

4. Anticipació dels efectes de les pròpies accions.

5. Observació i exploració de l'entorn sociocultural més immediat: carrer, barri, poble o ciutat i els elements que el composen: espais i mobiliari urbà.

6. Observació de les activitats de les persones: oficis i ocupacions.

7. Consideració dels costums i trets culturals propis de les Illes Balears.

8. Observació i atenció a fets, esdeveniments i manifestacions de l'entorn del qual l'infant en forma part o d'aquells que coneix a través dels mitjans de comunicació i què són del seu interès.

9. Contribució a la consecució i al manteniment d'ambients nets, saludables i no contaminants.

10. Acceptació de les normes establertes que regulen la vida en societat: normes de circulació viària, utilització dels serveis ...

Continguts conceptuals.

Bloc 1. Els món dels éssers vius .

1. Els éssers vius: animals i plantes de l'entorn proper:
   - Característiques generals: diferents tipus, semblances i diferències.
   - Animals i plantes en diferents medis: propers i llunyans, d'interès per als infants.
   - Diferents tipus de paisatge natural.
   - Canvis que es donen en els éssers vius en el decurs del seu desenvolupament.
2. Relacions entre els animals, les plantes, les persones, i els recursos naturals:
   - Relació d'interdependència i d'equilibri: conservació del medi, repoblació..., recursos que n'abstreim.
   - Relació d'utilitat: companyia, alimentació..., i manteniment de l'equilibri ambiental.
   - El paper de les persones en els canvis, la recuperació i la conservació del medi natural.

Bloc 2. El món de la matèria

1. Diferents tipus de materials naturals (ferro, terra, cotó...) i elaborats per l'home (plàstic, formigó...) del seu entorn més proper; les seves característiques: olor, textura, so, plasticitat...

2. Funcions i utilització dels objectes que formen part de la vida quotidiana de les persones.

Bloc 3. Convivència amb els altres.

1. Principals grups socials dels quals n'és membre: família i escola.

2. Hàbitats relacionats amb els grups familiars i escolars.

3. Vivències temporals : les activitats i rutines quotidianes i les formes convencionals per controlar-les: el rellotge i el calendari.

Bloc 4. la vida en societat.

1. La comunitat i l'entorn sociocultural:
   - Característiques més significatives del seu entorn social: trets singulars del seu carrer, barri, ciutat o poble.
   - Costums, tradicions, festes populars i manifestacions culturals pròpies.
   - L'activitat de les persones : tasques i oficis.
2. La vida en la comunitat: serveis, institucions, mitjans de comunicació i espais d'oci.

3.3. DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE I DE LES HABILITATS COMUNICATIVES.

La comunicació oral és l'eix de la vida social comú a totes les cultures. Abans dels significats, arriben els tons, la cadència, la melodia de les paraules i les pauses, és a dir, tots aquells elements paraverbals que acompanyen la nostra parla quotidiana.

En el centre d'educació infantil s'amplien i diversifiquen les experiències dels infants, com també les formes de representació que han anat elaborant amb les seves vivències, accedint a nous vehicles d'expressió i comunicació. S'hi fomenten adquisicions i s'hi potencien intercanvis comunicatius amb els companys i amb els adults. Així els infants van dotant les seves comunicacions de continguts cada vegada més elaborats, i adquireixen actituds, destreses i conceptes que afavoriran expressions cada vegada més complexes i afinades d'un mateix, de les seves necessitats, sentiments, vivències, coneixements, etc. D'aquesta manera s'estimula no tan sols l'accés a representacions de la realitat, sinó també l'expressió d'aquesta realitat de forma original, imaginativa i creativa, a través de vehicles diversos.

L'escola potenciarà les capacitats de l'infant, tant les relacionades amb la recepció i la interpretació de missatges com les adreçades a emetre'ls o a produir-los. La complexitat de la realitat obliga a plantejar-se la globalitat de les propostes educatives. El llenguatge oral, escrit, artístic, matemàtic..., mai no es presenten aïllats, sinó que cadascun

d’aquests s’enriqueix dels altres, i la comunicació i la representació es manifesta com un tot.

El desenvolupament del llenguatge es realitza en un context interactiu on adults i infants l’empren al mateix temps que realitzen activitats quotidianes habituals i proposen situacions educatives concretes. L’ús d’aquest llenguatge en situacions d’intercanvi generarà el desig de comunicar-se, l’interès per altres formes d’expressió, la seguretat de ser comprès i ser capaç de comprendre, que són indispensables per al desenvolupament dels altres llenguatges, més complexos i convencionals. La interacció de l'infant amb l’adult i amb els companys el portarà a observar i reconsiderar les pròpies accions per poder ajustar la verbalització dels seus pensaments, i comprendre les diferents visions d’una mateixa realitat que poden tenir les persones.

En aquest marc d'actuació, el paper dels ensenyants és posar les condicions adients per ajudar els infants a ser persones autònomes, crítiques i respectuoses amb el coneixement, i perquè puguin aprendre les estratègies que els permetran continuar aprenent. En aquest sentit, la producció lingüística dels infants està estretament relacionada amb el model lingüístics del docent, amb el seu grau de competència, amb l'estil d'interacció d'aquest i amb les oportunitats que ofereix per experimentar a partir dels recursos lingüístics i discursius dels propis infants.

En el marc globalitzador de l’educació infantil, el llenguatge oral esdevé una eina imprescindible per al desenvolupament dels individus i del grup, per la seva importància en les relacions amb els altres, en el seu paper estructurador del pensament i en el seu paper autoregulador.

En una situació de comunicació on hi ha un intercanvi d'informació, les repeticions, les reestructuracions, els comentaris i les preguntes són recursos i estratègies que es poden introduir per afavorir l'expansió i cohesió del discurs. La intervenció de l'ensenyant ha de ser respectuosa, sense interrompre, interessant-se per allò que l'infant ha dit i recollint l'emissió infantil, i alhora retornar, enriquint i ampliant la informació. Hi haurà una reciprocitat d'intercanvi en el qual l'infant assumeix un rol important, s'ha de sentir convidat a participar en la construcció del seu aprenentatge i també recolzat.

Hi ha un aspecte de la llengua oral, la fonètica o la producció de sons, que es vincula directament amb el sistema d'escriptura i lectura de les llengües romàniques. Llegir textos narratius als infants des de ben petits fa que aquests es familiaritzin amb les característiques del text escrit, el qual és molt diferent del llenguatge oral que parlen els infants, molt lligat al context on s'estableix la comunicació i que té com a objectiu satisfer les necessitats més immediates. La lectura de contes i narracions arriba als infants a través del canal auditiu, ja que l'adult fa de mediador entre el text i els infants que encara no saben llegir.

Dos factors lingüístics que es correlacionen consistentment amb l'habilitat de llegir són, per un costat, el coneixement que puguin tenir els alumnes sobre els sons i, per l'altra, l'habilitat per processar el llenguatge oral.

Per a l’ensenyament-aprenentatge de la lectura i l'escriptura, és imprescindible que els docents tenguin en compte el procés lecto-escriptor dels infants i l’evolució de les seves idees respecte aquestes habilitats. Es tracta d’un procés intern que es desenvolupa a

partir de les successives hipòtesis que fan per comprendre el funcionament de la llengua escrita. La construcció d'aquest coneixement és possible gràcies al contacte que els infants tenen amb l'escriptura en les societats alfabetitzades. Quan els infants arriben a l'escola, ja tenen unes idees determinades respecte de la llengua escrita, perquè des de molt petits hi han conviscut. L'han vist en els productes alimentaris que consumeixen, als rètols de les botigues, als diaris i revistes del quiosc, als fullets publicitaris que arriben a casa.... Com més ric en llengua escrita és l'entorn d'un infant, més possibilitats té aquest d'interaccionar-hi i, per tant, de construir-ne el coneixement.

Des del punt de vista de l'aprenent, el procés de l'aprenentatge de la lectura passa per diferents moments, els quals estan en relació amb tot allò que l'infant va coneixent i marquen el procés que segueix cadascun. L'ensenyant ha de conèixer aquestes fases per poder identificar en quina es troba la majoria dels alumnes del grup classe, i en quina cadascun en particular. Només així podrà aplicar l'activitat i estratègia adequades a cada moment i situació, per tal d'ajudar els infants a ser uns lectors actius i competents. Es parteix de la base que es pot llegir i aprendre a llegir abans de conèixer totes les grafies.

El desenvolupament d'aquest procés no depèn de la llengua d'aprenentatge, sinó que és comú a tots els infants pertanyents a àrees lingüístiques basades en el sistema d'escriptura alfabètica. L'objectiu d'aquest procés d'aprenentatge és comprendre aquell tipus d'escriptures en què cadascuna de les lletres de la tira gràfica representa un to de la tira fònica.

El mètode emprat a l'escola per ensenyar a llegir i escriure tampoc no és determinant per al procés d'aprenentatge que fan els infants. En tot cas, el que n'afavoreix el seu aprenentatge és què a l'escola hi hagi un ambient molt ric pel que fa a la presència de la llengua escrita i que els/les mestres sàpiguen fer les intervencions adequades per facilitar-ne l'aprenentatge.

OBJECTIUS.

L'ensenyament de l'àrea del desenvolupament del llenguatge i de les habilitats comunicatives a l'etapa d'educació infantil té com a objectiu desenvolupar en els alumnes i les alumnes les capacitats següents:

1. Valorar la comunicació com a eina de relació entre les persones, facilitant actituds de comprensió i respecte.

2. Utilitzar el llenguatge per comunicar sentiments, desitjos, experiències i idees del món real o imaginari, ajustant-se, progressivament, als diferents contextos i situacions de comunicació habituals i als diferents interlocutors.

3. Conèixer, respectar i estimar la tradició oral de la cultura de les Illes Balears.

4. Comprendre i produir textos orals a partir dels models de la tradició popular.

5. Conèixer, respectar i valorar la tradició oral d'altres cultures en contextos significatius.

6. Comprendre les intencions i els missatges dels altres per enriquir les seves possibilitats comunicatives.

7. Interessar-se pel llenguatge escrit i valorar-lo com un instrument d'informació, comunicació i plaer.

8. Llegir, interpretar i produir textos com una forma de comunicació i plaer, descobrint i identificant elements bàsics del llenguatge.

9. Interessar-se i valorar les produccions textuals pròpies i les dels seus companys.

10. Utilitzar les normes que regeixen els intercanvis lingüístics i els senyals paralingüístics en diferents situacions de comunicació per tal de reforçar el significat dels seus missatges i atribuir sentit a aquells que rep.

11. Diversificar i enriquir les seves capacitats expressives i comunicatives, utilitzant tècniques i recursos bàsics de les diferents formes d'expressió i representació, per tal d'augmentar les possibilitats comunicatives.

CONTINGUTS

Els continguts es presenten en dos grans blocs, que es plantegen des de la perspectiva de la comunicació i la representació com a eines de comprensió i de relació amb la realitat.

Si es parteix de la concepció de l'aprenentatge com un procés de creixement personal. el desenvolupament d'actituds esdevé necessari, com també l'aprenentatge d'estratègies que permetin aprendre a aprendre. Per això es presenten en primer lloc els continguts actitudinals, seguits dels procedimentals i finalment els conceptuals.

Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. Comprensió i expressió oral.

Fa referència als continguts que afavoriran l'ampliació de la competència comunicativa: expressió i comprensió oral en qualsevol situació que es plantegi d'una manera significativa i contextualitzada. Llenguatge com a mitjà de comunicació

Bloc 2. Comprensió i expressió escrita.

Fa referència als continguts que cal treballar per desenvolupar les habilitats lectora i escrita. En un procés d'ensenyament-aprenentatge és convenient i necessari que l'adult (escriptor/a i lector/a competents) i els infants (escriptors/es i lectors/es que van descobrint les regles que regulen el text escrit) expressin tant els criteris de funcionament del codi com les estratègies que utilitzen per comprendre i compondre el text.

Continguts actitudinals.

Bloc 1. Comprensió i expressió oral.

1. Reconeixement i valoració del llenguatge oral com a instrument per expressar i comunicar necessitats, sentiments, idees, vivències i interessos, conèixer els dels altres i gaudir-los com a mitjans d'informació i fonts de plaer.

2. Confiança en si mateix i en les seves possibilitats expressives. Autovaloració positiva, consciència de les adquisicions i seguretat vers els nous aprenentatges.

3. Interès per comprendre la realitat que els envolta, establint una relació interactiva com a font d'aprenentatge.

4. Plaer pel joc comunicatiu. Iniciativa i interès per participar en situacions de comunicació diversa.

5. Interès i respecte per les produccions dels altres, valorant-les com a font d'aprenentatge.

6. Apreciació de la utilitat dels diferents llenguatges per representar la realitat, modificar-la i resoldre els problemes que es presenten en la vida quotidiana.

7. Interès en la correcció de l'expressió oral i valoració de normes i convencions socials.

8. Valoració de les possibilitats que ofereix la interrelació dels diferents llenguatges: corporal, oral, plàstic, matemàtic, escrit i musical.

9. Reconeixement dels llenguatges com a eina de reflexió i comunicació de valors i normes a partir de la interacció amb els altres.

10. Atenció, interès i valoració positiva envers les manifestacions culturals pròpies de les Illes Balears.

11. Atenció, interès i valoració positiva envers les manifestacions de la tradició oral pròpia de la cultura de les Illes Balears.

12. Actitud positiva envers la comprensió i producció de missatges en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears.

13. Respecte i interès per conèixer altres llengües en contacte dins el marc de valoració de la diversitat cultural present en el context.

Bloc 2. Comprensió i expressió escrita.

1. Escolta atenta de lectures senzilles: informacions, narracions, …

2. Interès per saber que diuen els textos.

3. Participació activa en la lectura en grup.

4. Atenció en el procés d'elaboració de les produccions i valoració dels resultats obtinguts.

5. Interès per incorporar hàbits de treball en l'elaboració de produccions individuals i col·lectives.

6. Interès i esforç per millorar i enriquir les pròpies produccions.

7. Cura i ordre dels materials i instruments utilitzats.

Continguts procedimentals.

Bloc 1. Comprensió i expressió oral.

1. Manifestació de necessitats, desitjos, vivències, idees, sentiments mitjançant l'expressió oral amb el suport d'altres llenguatges.

2. Comprensió de les intencions comunicatives dels altres en situacions de la vida quotidiana.

3. Ús del llenguatge oral per fer conscients processos interiors i per desenvolupar-los: interioritzar informacions, estructurar opinions, resoldre conflictes i autoregular la conducta.

4. Participació activa en jocs fonatoris, de llenguatge i simbòlics.

5. Discriminació auditiva, entonació i pronunciació.

6. Intervencions en la realització de projectes i en situacions de comunicació relacionades amb el funcionament escolar.

7. Utilització del llenguatge oral per comprendre millor la realitat que ens envolta, com a eina de reflexió i interiorització de coneixements, per actuar de forma crítica i autònoma.

8. Atenció i comprensió de narracions, contes i altres tipus de text llegits per un adult o un company.

9. Expressió creativa i espontània de la realitat i la fantasia mitjançant el llenguatge oral.

10. Comprensió de textos de la tradició popular (rondalles, cançons, dites, endevinalles, embarbussaments...) de textos de l'entorn social (etiquetes, rètols de botigues, diaris, revistes, fullets publicitaris, receptes de cuina…) i de textos de la literatura infantil: (contes, poemes…) llegits per un adult o company.

11. Utilització dels diferents recursos: llibres, pel·lícules, vídeos, CD, cintes de so, CD-ROOM.

12. Reconeixement d'elements culturals del llenguatge oral, com a font d'aprenentatge, per incorporar-los en les pròpies produccions.

13. Elaboració de frases senzilles amb una pronunciació i estructuració clara i correcta.

14. Comprensió i producció de relats i d'imatges degudament seqüenciades

15. Ús adequat de les formes socialment establertes per relacionar-se amb els altres.

16. Exercitació d'hàbits de treball en l'elaboració de produccions individuals i col·lectives (planificació, recerca d'informació, experimentació i ajustament).

Bloc 2. Comprensió i expressió escrites.

1. Utilització de textos orals i impresos de la tradició popular (rondalles, cançons, dites, endevinalles, embarbussaments...) de textos de l'entorn social (etiquetes, rètols de botigues, diaris, revistes, fullets publicitaris….) de textos de la literatura infantil (contes, poemes…)

2. Reconeixement d'elements culturals del llenguatge escrit, com a font d'aprenentatge, per incorporar-los en les pròpies produccions.

3. Treball amb textos diversos: anticipar el contingut, aclarir el lèxic, treballar una estructura, memoritzar qualque fragment, recapitular…

4. Exploració i utilització de noves tecnologies com a eina de comunicació i representació.

5. Identificació d'alguns elements gràfics característics d'altres cultures, en situacions contextualitzades.

6. Utilització de recursos de diferents llenguatges de forma combinada per tal de reforçar el significat dels missatges que es reben i es transmeten (senyals paralingüístics, imatges que acompanyen textos...).

Continguts conceptuals.

Bloc 1 Comprensió i expressió oral.

1. El llenguatge com a mitjà de comunicació.

2. Textos orals de tradició popular (cançons, endevinalles, contes, gloses, poesies, dites populars, emparaulaments...).

3. Diferents necessitats de comunicació i vocabulari corresponent.

4. Diferents situacions comunicatives en diferents contextos i amb intencionalitats i continguts diversos.

5. El llenguatge oral com a font de plaer, relació i aprenentatge.

6. Llenguatge afectiu: to de veu, inflexions, intencions.

7. Normes socials establertes que regulen l'intercanvi lingüístic.

8. El joc simbòlic, per a facilitar i millorar l'expresió oral contextualitzada.

9. Incorporació d'hàbits de treball en l'elaboració de produccions individuals i col·lectives :planificació, recerca d'informació, experimentació i ajustament.

10. Comprensió de contes, narracions i missatges orals.

11. Comprensió de les intencions comunicatives dels altres en situacions de la vida quotidiana.

12. Expressió de missatges referits a necessitats, emocions i desitjos.

Bloc 2. Llenguatge escrit. com a mitjà de comunicació, informació i plaer.

1. La llengua escrita com a mitjà de comunicació, informació i plaer.

2. Identificació de textos orals i impresos de la tradició popular (rondalles, cançons, dites, endevinalles, embarbussaments...) de textos de l'entorn social (etiquetes, rètols de botigues, diaris, revistes, fullets publicitaris…); de textos de la literatura infantil (contes, poemes…).

3. Comprensió de textos relacionats amb experiències properes a l'infant. Identificació d'algunes paraules molt significatives i contextualitzades.

4. Diferenciació entre les lletres i les altres formes d'expressió gràfica.

5. Utilització de convencionalimes de la llengua escrita de la nostra cultura: linialitat, orientació esquerra-dreta, posició del llibre, funció de les il·lustracions, posició i organització del paper, etc.

6. Desenvolupament perceptiu-motriu: orientació espai-temporal, esquema corporal, discriminació de figures i memòria visual.

7. Ús de tècniques i instruments propis del llenguatge escrit. Producció de paraules i frases senzilles.

8. Relacions entre el llenguatge oral i escrit: correspondència fonema-grafia; identificació de lletres; estructuració fonèmica de la parla, segmentació en paraules, sil·labes i fonemes; representació gràfica de fonemes.

3.4. EL PENSAMENT MATEMÀTIC I LA REPRESENTACIÓ NUMÈRICA.

INTRODUCCIÓ

L'infant viu immers en un món on els continguts matemàtics esdevenen bàsics: utilitzar els nombres, comptar objectes , fer càlculs aritmètics i raonaments lògics són aspectes que formen part de moltes de les tasques quotidianes i senzilles de l'activitat humana.

L'infant s'enfronta a una realitat exterior que observa, identifica, classifica i ordena. Al mateix temps afronta una realitat interior que abraça tot el que sent, imagina o somnia. Aquestes realitats s'interrelacionen íntimament: la realitat pot ser modificada pels propis sentiments i emocions, i aquests responen a les vivències i percepcions del món que l'envolta. Els continguts matemàtics són eines de relació amb la realitat que ajuden a conèixer-la, a interpretar-la, i a comprendre-la. Quan aquesta relació esdevé interacció permet reestructurar el propi desenvolupament. El cicle es completa quan es pot intervenir en la realitat de forma crítica, autònoma i solidària.

L'infant, des que neix, i a partir de les seves necessitats i experiències, construeix progressivament els conceptes matemàtics mitjançant un procés de representació mental de la realitat que cobra sentit en la interacció que estableix amb els adults i companys que donen un contingut social i cultural a les seves accions.

En el centre d'educació infantil s'amplien i diversifiquen les experiències dels infants, com també les formes de representació que s'hi han anat elaborant amb les seves vivències, accedint a nous vehicles d'expressió i comunicació i, entre ells, el llenguatge matemàtic. S'hi fomenten adquisicions i s'hi potencien intercanvis comunicatius amb els companys i amb els adults. Així els infants van desenvolupant les seves capacitats lógicomatemàtiques, construeixen els conceptes mitjançant un procés d'abstracció de la realitat i adquireixen actituds, destreses i conceptes que afavoreixen expressions cada vegada més complexes i afinades d' un mateix, de les seves necessitats i sentiments i de l'entorn. D'aquesta manera s'estimula no tan sols l'accés a representacions de la realitat, sinó també l'expressió d'aquesta de forma original, imaginativa i creativa.

El desenvolupament del pensament lògic es realitza en un context interactiu on adults i infants fan explícits els processos al mateix temps que realitzen activitats quotidianes habituals i proposen situacions educatives concretes. Aquesta interacció els portarà a observar i reconsiderar les pròpies accions per poder ajustar la verbalització dels seus pensaments, i comprendre les diferents visions d'una mateixa realitat que poden tenir les persones. Quan fomentam l'intercanvi de punts de vista possibilitam el desenvolupament de l'autonomia i també fomentam l'enfrontament amb la complexitat i amb allò desconegut.

Al mateix temps que l' infant explora, observa i descobreix el seu entorn més immediat cal ajudar-lo a compenetrar-se amb una sèrie de valors i a sentir interès i curiositat per a les interaccions que s'estableixen entre els seus components .Cal estimular-lo a adquirir hàbits de treball i actituds de respecte, col·laboració i tolerància; s'afavoriran dinàmiques d'aula que permetin compartir la mirada amb què les persones construïm una comprensió sobre el món i, per tant, construir socialment coneixements sobre les coses i sobre com hem pensat per comprendre-les.

L’ensenyament formal s’ha de basar en el coneixement matemàtic informal dels infants. El principal objectiu de les matemàtiques escolars ha de ser el cultiu de la comprensió i l’ús intel·ligent de les relacions i principis matemàtics. L’anàlisi dels errors ha de ser una font important d’informació sobre les insuficiències dels coneixements subjacents.

Les matemàtiques permeten experimentar, conceptualitzar i comunicar manifestacions concretes de l’entorn, conèixer i interpretar la cultura, i comunicar el contingut de l’experiència personal. L’adquisició de nous codis numèrics i formes expressives, com també l’aprenentatge del seu ús en diferents contextos i situacions enriqueixen les possibilitats comunicatives amb els altres. En el pla intel·lectual, les representacions possibiliten a l’ infant distanciar-se de situacions immediates i anticipar-se a situacions noves, augmentant considerablement la seva capacitat d’organitzar el món que l’envolta.

L’ensenyament dels nombres té finalitats molt diverses. Pretén que els infants adquireixin la capacitat d’utilitzar habilitats per resoldre problemes pràctics de la vida quotidiana, però també desenvolupar actituds i coneixements numèrics necessaris perquè puguin abstreure i comprendre la informació que donen els textos numèrics i, fins i tot, arribar a ser productors actius d’aquest llenguatge.

El llenguatge matemàtic permet, al llarg de l’educació infantil i en un procés de reelaboració individual, la regulació dels intercanvis comunicatius i l’estructuració de la realitat, configurant, al mateix temps, el desenvolupament de la seva estructura cognoscitiva.

L’aprenentatge de les matemàtiques s’hauria de plantejar en clau de valors: els valors del grup en tant que el pensament infantil es desenvolupa en un context social; els valors de l’individu, afavorint la seva autonomia, la seguretat i l’autoestima treballades en l’intercanvi i com a punt de partida imprescindible per poder desenvolupar o construir els coneixements, i els valors dels continguts pròpiament matemàtics, que haurien de sorgir a partir d’establir interrogants al voltant de la vida mateixa de l’aula. Aquests aspectes no es poden deslligar ni treballar per separat.

Les negociacions en situacions de conflicte són especialment adequades per establir relacions entre les coses i desenvolupar la mobilitat i la coherència del pensament. Per negociar mutuament solucions acceptables, l’infant s’ha de descentrar i imaginar com està pensant l’altra persona.

L'ensenyant tendrà en compte com aprenen les matemàtiques els infants. Aquests, creen una comprensió pròpia del món natural i del món social i cerquen compartir-la. Abstreuen els nombres, la mesura, l’espai i el temps com a dades rellevants per comprendre el món i també creen significats propis per a elles i les relacions que es poden organitzar. S’imaginen un món de conseqüències i implicacions que utilitzen per regular el seu comportament. És a dir, els continguts matemàtics, en ells mateixos, no són aliens al món interior dels infants. Aquests construeixen significats per la quantitat, l’espai, el temps o la mesura, perquè els necessiten per comprendre com són les coses i les persones. El necessiten per situar-se en el món i poder col·laborar significativament amb la gent amb qui conviuen en la seva vida quotidiana.

S'ha d'afavorir la resolució de problemes i conflictes de la vida quotidiana amb la col·laboració dels companys i dels adults utilitzant el diàleg, la cooperació i el treball en equip per arribar a la comprensió dels resultats. S'ha de donar importància als sentiments que es poden generar, donada la implicació emocional dels raonaments i afavorir el treball a partir de les propostes dels infants. L'infant és el protagonista del seu aprenentatge.

L'escola potenciarà les capacitats de l'infant, tant les relacionades amb la recepció i la interpretació de missatges com les adreçades a emetre'ls o a produir-los. La complexitat de la realitat obliga a plantejar-se la globalitat de les propostes educatives. El llenguatge oral, l'escrit, l'artístic, el matemàtic..., mai no es presenten aïllats, sinó que cadascun d'aquests s'enriqueix dels altres, i la comunicació i la representació es manifesta com un tot.

OBJECTIUS.

L'ensenyament de l'àrea del pensament matemàtic i la representació numèrica en l'etapa de l'educació infantil tendrà com a objectiu desenvolupar en els alumnes i les alumnes les capacitats següents:

1. Utilitzar el llenguatge matemàtic per comunicar sentiments, desitjos, experiències i idees del món real o imaginari, ajustant-se, progressivament, als diferents contextos i situacions de comunicació habituals i als diferents interlocutors.

2. Valorar el llenguatge matemàtic com a eina de relació entre les persones, facilitant actituds de comprensió i respecte.

3. Comprendre les intencions i els missatges dels altres per enriquir les seves possibilitats comunicatives.

4. Interessar-se pel llenguatge matemàtic i valorar-lo com un instrument d'informació, comunicació i plaer.

5. Diversificar i enriquir les seves capacitats lógicomatemàtiques, utilitzant tècniques i recursos bàsics , per tal d'augmentar les possibilitats comunicatives.

6. Utilitzar els conceptes matemàtics per a la comprensió de la realitat, establint una relació interactiva com a font d'aprenentatge.

CONTINGUTS

Els continguts es presenten en vuit blocs, que es plantegen des de la perspectiva de la comunicació i representació matemàtica com a eines de comprensió i de relació amb la realitat. Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. Propietats dels objectes .

Fa referència a la forma i el tamany dels objectes mitjançant el descobriment de les propietats que tenen i aquelles que els manquen, a partir de la pròpia acció i raonament dels infants. Els objectes escollits i classificats cobren entitat pròpia i tenen existència per oposició a tot allò que no es pot incloure en la mateixa classe.

Bloc 2. Expressió de quantificació.

L'abstracció reflexiva del nombre implica la construcció de les relacions entre els objectes, que no tenen existència en la realitat externa. El fet que l'abstracció reflexiva no pugui produir-se de forma independent abans que l'infant construeixi altres relacions té importants implicacions per a l'ensenyament del nombre. Els nombres no s'aprenen per abstracció empírica de conjunts ja formats, sinó per l'abstracció reflexiva en construir l'infant les relacions.

Bloc 3. Els primers nombres ordinals.

Fa referència a les experiències que, a partir de la relació amb els altres que possibilita l'organització d'una aula d'educació infantil, aniran configurant la idea dels primers nombres ordinals i progressivament la podrà aplicar a senzilles col·leccions ordenades i a situacions quotidianes on li siguin necessàries.

Bloc 4. La sèrie numèrica.

Fa referència al treball de la representació gràfica de la sèrie numèrica. Malgrat s'ha de treballar la representació amb signes, l'objectiu més important és que l'infant construeixi l'estructura mental de número. Només així, serà capaç d'assimilar-ne signes amb la màxima facilitat. Si no la ha construït, tota l'activitat de comptar, llegir i escriure els numerals serà simplement memorística. La vivència del nombre ajuda a la construcció d'idees i a distingir-lo dels diferents codis i símbols que l'envolten, la qual cosa li permetrà diferenciar, des de ben petit, les paraules i les accions que serveixen per comptar i les que no. Si els infants han construït un estructura mental lógicamatemàtica, ben aviat seran capaços primer d'assimilar i després de representar-los gràficament.

Bloc 5. Iniciació al càlcul

Fa referènca a la iniciació al càlcul amb les operacions de sumar i restar mitjançant la manipulació d'objectes en situacions significatives. Les relacions de transformació de quantitat i la resolució de problemes són imprescindibles per a la construcció del concepte de nombre. Per això cal aprofitar totes les situacions quotidianes sorgides de la necessitat de resoldre una situació per treballar-ho.

Bloc 6.Nocions bàsiques de mesura.

Fa referència a l'inici en la pràctica funcional de mesures naturals per entendre les tècniques de mesura convencionals i a la regulació del temps . El propi cos, els objectes i la utilització d'instruments culturalment i socialment reconeguts són els instruments que aproximen i ajuden als infants a conèixer i a comprendre la manera de mesurar el temps, l'espai i la matèria en la nostra cultura.

Bloc 7. Formes planes i cossos geomètrics.

Fa referència al coneixement de figures planes simples: cercle, quadrat, rectangle, triangle; i de l'esfera i cub i al vocabulari específic per anomenar-les. L'observació, la manipulació, la comparació, la descripció d'objectes del seu entorn permetran anar desenvolupant les nocions de forma i volum en l'infant. Progressivament les anirà associant, relacionant i representant en les seves produccions.

Bloc 8. Nocions bàsiques d'orientació i situació a l'espai.

Fa referència a les experiències dels infants que els permeten interioritzar les nocions d'orientació estàtica, de direccionalitat, i, de situació i distància. La pròpia aula , l'escola i el barri o el poble són els espais immediats on els infants s'ubiquen i, al mateix temps situen els objectes que els configuren.

Continguts actitudinals.

Bloc 1. Propietats dels objectes.

1. Interès per comprendre la realitat que els envolta, establint una relació interactiva com a font d'aprenentatge.
2. Interès per observar i experimentar amb les propietats dels objectes.
3. Gust per realitzar activitats de comparació i relació d'objectes.
4. Mostrar curiositat per descobrir les relacions existents entre diferents elements d'una col·lecció.
5. Interès per col·leccionar elements i objectes.

Bloc 2. Expressió de quantificació.

1. Interès per descobrir les expressions quantitatives dels seu entorn.
2. Participar en les rutines diàries que impliquin l'aplicació d'expressions de quantificació.
3. Gust, interès i respecte per les produccions pròpies i les dels altres, valorant-les com a font d'aprenentatge.

4. Interès per incorporar hàbits de treball en l'elaboració de produccions individuals i col·lectives.

Bloc 3. Els primers nombres ordinals

1. Gust i interès per utilitzar els nombres ordinals significatius per a l'infant en rutines i situacions quotidianes.

2. Interès per classificar i ordenar elements seguint un criteri establert prèviament.

3. Interès per participar en jocs que impliquin ordenar elements.

4. Interès i esforç per millorar i enriquir les pròpies produccions.

Bloc 4. La sèrie numèrica.

1. Apreciar la utilitat dels nombres en la nostra societat i les possibilitats de la representació matemàtica per resoldre senzills problemes.

2. Reconeixement i valoració del llenguatge matemàtic com a instrument per expressar i comunicar necessitats, sentiments, idees, vivències pròpies i interessos, conèixer els dels altres i gaudir-los com a mitjans d'informació i fonts de plaer.

3. Interès per incorporar el llenguatge matemàtic i numèric per comunicar vivències i experiències.

4. Confiança en si mateix i en les seves pròpies possibilitats expressives. Autovaloració positiva, consciència de les adquisicions i seguretat vers els nous aprenentatges.

Bloc 5. Iniciació al càlcul.

1. Interès per aplicar el càlcul i per resoldre problemes quotidians.

2. Hàbit de reflexió abans de donar una resposta.

3. Gust per aplicar les operacions de suma i resta a situacions de joc simbòlic i cooperatiu.

4. Interès per aprofundir en el domini de les operacions bàsiques de les matemàtiques.

5. Reconeixement del llenguatge matemàtic com eina de reflexió i comunicació de valors i normes a partir de la interacció amb els altres.

Bloc 6 . Nocions bàsiques de mesura.

1. Interès per comparar elements de diferents qualitats.

2. Curiositat per descobrir instruments de mesura naturals i conèixer els arbitraris.

3. Gust per contar, mesurar i comparar objectes .

4. Interès per abstreure de les rutines les nocions temporals i el seu control.

5. Atenció en el procés d'elaboració de les produccions i valoració dels resultats obtenguts.

Bloc 7. Formes planes.

1. Interès per observar objectes del seu entorn i abstreure el concepte de forma.

2. Participació en la descripció d'objectes quotidians atenent a la similitud o diferències de les formes i cossos geomètrics.

3. Acceptació de les normes que regeixen el treball en grup.

Bloc 8. Nocions bàsiques d'orientació i situació a l'espai.

1. Apreciació de la utilitat del llenguatge matemàtic per representar la realitat.

2. Curiositat amb relació a les informacions que rep, partint del respecte als altres i a les normes i convencions socials i participació en la resolució de conflictes.

3. Interès per ubicar-se a l'espai i situar-hi els objectes.

4. Participació en jocs d'orientació espacial.

Continguts procedimentals.

Bloc 1. Propietats dels objectes.

1. Exploració i manipulació d'objectes i materials segons les seves qualitats, relacionant-los i diferenciat les seves característiques, propietats, relacions, continuïtat i discontinuïtat de la matèria .

2. Cura i ordre dels materials i instruments utilitzats.

3. Col·lecció d'objectes segons un atribut.

Bloc 2. Expressió de quantificació.

1. Participació en situacions de la vida quotidiana de l'aula: repartir, recollir, endreçar…

2. Resolució de problemes senzills de la vida quotidiana, amb l'ajut dels diferents llenguatges, utilitzant recursos matemàtics i establint relacions entre els objectes.

3. Manipulació, agrupació i comparació d'objectes segons les seves propietats quantitatives.

Bloc 3. Els primers nombres ordinals.

1. Ordenació d'objectes seguint un criteri establert.

2. Ordenació d'elements seguint un criteri establert d'acord amb una ordre donada per l'adult o espontàniament: fer fileres, ordenar seqüències…

3. Explicitació i argumentació de criteris per fer conscients processos interiors i per desenvolupar-los: interioritzar informacions, estructurar opinions i resoldre conflictes.

Bloc 4. La sèrie numèrica.

1. Diferenciació entre nombres i les altres formes d'expressió gràfica.

2. Descobriment i utilització del nombre, de manera funcional, en el seu context social.

3. Utilització de la sèrie numèrica en situacions significatives.

4. Identificació i representació gràfica de nombres.

5. Participació activa en jocs que impliquin la utilització dels nombres en diferents contextos.

6. Identificació de grafies numèriques característiques d'altres cultures, en situacions contextualitzades.

Bloc 5. Iniciació al càlcul.

1. Utilització simultània dels recursos del llenguatge matemàtic i d'altres llenguatges per a la solució de problemes de la vida quotidiana.

2. Utilització de procediments matemàtics en la resolució de situacions quotidianes: comparacions, ordenacions, agrupaments, classificacions, seriacions, comptatge, aplicació d'operacions senzilles :afegir, llevar, repartir; amb significació, com a resposta a necessitats funcionals.

3. Utilització del llenguatge matemàtic per comprendre millor la realitat que ens envolta, com a eina de reflexió i interiorització de coneixements, per actuar de forma crítica i autònoma.

Bloc 6 . Nocions bàsiques de mesura.

1. Comparació d'objectes diferents per la seva longitud, superfície o volum per tal d'establir nocions contrastades (de tamany, pes, llargària ...).

2. Mesurar material continu i discontinu fent servir estratègies intuïtives

3.Comprensió i producció de relats i d'imatges degudament seqüenciades.

4. Mesura del temps, espai i matèria mitjançant la unitat de referència triada.

5. Ús de tècniques i instruments propis de mesura en la societat: rellotge, calendari,…

Bloc 7. Formes planes.

1. Observació i manipulació d'objectes dues i tres dimensions.
2. Abstracció, dels objectes que l'envolten, la seva forma bàsica.
3. Exploració i experimentació de l'espai i dels objectes de l'entorn per descobrir els elements topològics que els configuren: punts, línies, superfícies, volums.
4. Reconeixement de la forma, visual i tàctil, de figures i cossos geomètrics senzills.
5. Adquisició de vocabulari específic.
6. Utilització de símbols matemàtics per tal de reforçar el significat dels missatges que es reben i es transmeten en textos.

Bloc 8. Nocions bàsiques d'orientació i situació a l'espai.

1. Organització de l'espai per ubicar-s'hi i ubicar-hi objectes: orientació i direccionalitat.
2. Exploració i utilització de noves tecnologies (informàtica, audiovisuals...) com a eina de comunicació i representació.
3. Selecció de les tècniques, instruments i materials adients a la finalitat i a les característiques de la producció.

Continguts conceptuals.

Bloc 1. Propietats dels objectes.

1. Diferents necessitats de comunicació i vocabulari específic .
2. Propietats i relacions dels objectes i col·leccions (color, forma, dimensió, textura, continuïtat o no…).

3. Concepte de col·lecció.

Bloc 2. Expressió de quantificació.

1. Conceptes i vocabulari bàsic quantificador (molt-poc, tot-res, tots-cap, alguns, el mateix- diferent…).

Bloc 3. Els primers nombres ordinals.

1. Concepte d'ordre.

Bloc 4. La sèrie numèrica.

1. La funcionalitat del nombre en diferents situacions comunicatives i en diferents contextos.
2. El codi matemàtic com a mitjà de comunicació, informació i plaer.
3. Materials impresos: contes, endevinalles, programes de festes, anuncis, cartells, receptes de cuina, calendaris, cartes, fulls de propaganda, factures …
4. El nombre cardinal.
5. La sèrie numèrica. Els nou primers nombres i d'altres significatius: data, hora…

Bloc 5. Iniciació al càlcul.

1. El joc com a font de plaer, relació i aprenentatge
2. Suma i resta d'objectes.

Bloc 6 . Nocions bàsiques de mesura.

1. La mesura com a comparació de magnituds.
2. Unitats de mesura naturals i arbitràries.
3. Concepte de temps.

Bloc 7. Formes planes i cossos geomètrics.

1. Conceptes de punt i línia.
2. Concepte de superfície.
3. Formes planes: cercle, quadrat, triangle, rectangle.
4. Cossos geomètrics: esfera i cub.

Bloc 8. Nocions bàsiques d'orientació i situació a l'espai.

1. Nocions d'orientació estàtica: davant- darrera, dalt - baix, a un costat – a l'altre.
2. Nocions de direccionalitat: endavant, amunt, cap a .
3. Nocions de situació: damunt, a baix, a davant, a darrera.
4. Nocions de distància: lluny – a prop.
5. Funcionalitat del llenguatge matemàtic en la vida quotidiana.

3.5. L'EXPRESSIÓ ARTÍSTICA I LA CREATIVITAT.

INTRODUCCIÓ

L'infant viu immers en un món en què les imatges, la música i el moviment l'estimulen contínuament. Els sentits i la percepció són les portes d'entrada al coneixement, fan possible comprendre la realitat, viure i interactuar amb el món.

Sabent com són les coses és justament com es pot aprendre a apreciar-les i arribar a estimar-les. L'experiència artística aporta un sentit de gratuïtat i aproximació no finalista a la realitat, una mirada interessada a conèixer i distingir qualitats, ritmes i significacions diferents dels habituals, que serviran per bastir un món de valors més ampli i generós.

L'experiència artística participa en el creixement global de la persona; ajuda a aprendre a ser i estar en la vida de manera creativa descobrint, investigant i experimentant una manera pròpia de fer, de sentir i de pensar que afavoreix el desenvolupament en qualsevol situació del viure; ajuda a ser "tocats" per la bellesa i a ser persones millors.

Les imatges i vivències sensorials que els infants experimenten els donen informació sobre ells mateixos, sobre el que veuen, sobre el que escolten i senten, sobre el que toquen…, com també sobre els objectes i els fets de la realitat (interna o externa, natural o social). En aquestes descobertes, aniran adquirint coneixements i aprendran a donar respostes mitjançant el moviment, el llenguatge, les emocions i el pensament.

El procés de coneixement no és aliè a l'experiència artística. Aquesta és una vivència que l'infant pot obtenir si, ja de ben petit, els adults l'ajuden i tenen cura de desvetllar el seu potencial sensorial i perceptiu, però sobretot el seu potencial imaginatiu i expressiu.

L'adquisició de nous codis i formes expressives, com també l'aprenentatge del seu ús en diferents contextos i situacions enriqueixen les possibilitats comunicatives amb els altres. En el pla intel·lectual, les representacions possibiliten a l'infant distanciar-se de situacions immediates i anticipar-se a situacions noves, augmentant considerablement la seva capacitat d'organitzar el món que l'envolta.

El llenguatge artístic permet, al llarg de l'educació infantil, en un procés de reelaboració individual, la regulació dels intercanvis comunicatius i l'estructuració de la realitat, configurant, al mateix temps, el desenvolupament de la seva estructura cognoscitiva. El desenvolupament de l'expressió artística i la creativitat es realitza en un context interactiu on adults i infants l'empren al mateix temps que realitzen activitats quotidianes habituals i proposen situacions educatives concretes. Des d'aquesta perspectiva, la creació és un procés de construcció en què les coses noves que apareixen tenen el suport en les anteriors conquestes de l'aprenentatge.

La plàstica.

El llenguatge plàstic és un dels mitjans de comunicació de què disposa l'infant per expressar tant quelcom va coneixent del seu entorn com el que succeeix en el seu món intern. És a partir del llenguatge plàstic, que pot descriure vivències, pensaments, sentiments… fent ús d'aquells elements conceptuals i visuals que són propis d'aquest llenguatge i que li permetran definir les més diverses formes, representar-les, així com configurar imatges, tot incidint i alhora desenvolupant la sensibiltat, la creativitat i la intel·ligència. L'experiència, en tota l'activitat plàstica, comporta la capacitat de cercar i descobrir noves respostes. Allò que enriqueix l'infant, en la seva capacitat creativa, no és només l'obra final sinó tot el procés d'elaboració.

Afavorir l'experiència artística als infants, a més de propiciar l'adquisició de coneixements mitjançant activitats plàstiques per aprendre a reconèixer i utilitzar tècniques, procediments i habilitats; a més d'ensenyar a comprendre els elements de l'alfabet visual i plàstic i les relacions que aquests components estableixen entre sí; a l'escola s'ha d'ajudar a l'infant a descobrir i gaudir dels hàbits d'observar globalment i amb profunditat; d'experimentar amb els sentits; i els de parlar, comunicar i expressar per fer possible l'alternança del món imaginari, del món real i del món de relació.

Aprendre a mirar és important, ja que mirar comporta veure, assimilar les imatges i fer-les significatives en el pensament. Per això és important acompanyar l'infant, sempre amb sensibilitat, en l'acte de mirar colors, formes, percebre textures… per observar les coses i la realitat, no superficialment, sinó establint relacions, fent preguntes, fent associacions...

El fet d'aprendre a observar i veure té una importància rellevant com a pas prèvi per poder conèixer bé les coses, i tanmateix per poder explicar-les com més millor. És per això que s'han de proporcionar experiències variades i estimulants per tal que el món no aparegui estàtic i immutable. D'aquesta manera col·labora a enriquir el camp dels

coneixements de l'infant i li proporciona material de referència per a la seva interpretació i creació.

Mitjançant el color es coneixen les coses i després es recorden i, al mateix temps possibilita fer-se preguntes sobre com canvien els colors i descobrir la màgia de barrejar-los. Interessa observar la realitat a través de les imatges, dels objectes…i adonar-se'n que, en tots els casos, els colors es donen al'hora i barrejats. Són importants, també, els materials i totes les observacions que es poden fer sobre la descoberta de les seves característiques. Observar els detalls ajuda Els infants a aturar la mirada.

Detenir l'observació d'un infant permet començar una feina gairebé d'investigació que acabarà donant els seus fruits en el moment imprevist. Els colors ens permeten saber com funciona l'ull, quin paper té la llum, com s'aconsegueixen transparències, ombres, fosforescències… i d'aquesta manera es pot decidir quin és el material més adequat en cada cas.

Les formes reflectides en les seves produccions seran més riques i suggerents en funció, per una banda, de les experiències viscudes, i per una altra de l'adquisició progressiva de les habilitats motores. Habilitats que són les que li permetran utilitzar instruments, materials i els elements gràficoplàstics una vegada els conegui. Tot plegat constitueix un conjunt de mitjans que li possibilitaran un camp expressiu ric i variat i què genera així un aprenentatge capaç de motivar processos que ajuden a l'infant a desenvolupar la capacitat d'expressar-se i de comunicar-se creativament.

La introducció del concepte de volum, o el fet que un infant experimenti en el camp tridimensional, ha de ser paral·lela al fet d'experimentar en el camp bidimensinal. La concepció espacial, a partir de la manipulació d'elements volumètrics, li permet elaborar projectes globals i experimentar realment els conceptes de color, textures, forma, grandària i ubicació.

És molt important tenir en compte l'ambient que cal aconseguir a l'aula d'educació infantil perquè l'educació artística hi trobi el seu lloc o, dit d'una altra manera, com la plàstica pot permetre fer l'ambient de l'escola més favorable a l'aprenentatge. Si l'ambient no provoca ell mateix sorpresa, les arts molt difícilment hi tenen cabuda. Els ensenyants s'esforçaran perquè a l'aula no es produeixi un treball seriat, sinó que celebraran les diferències.

En l'educació dels sentits s'ha de considerar també el plaer físic que comporta la descoberta del món. A l'escola, els materials es poden ampliar amb tots els objectes de desig dels infants: xocolata, farina, arròs… D'aquesta manera, no tan sols ens movem en el món de com són les coses, sinó que entram en el món del "com serien si…", el món obert de les possibilitats. L'ambient permetrà reconèixer l'escola com un lloc on sentir-se bé, on trobar un espai propi, on ser conscient de les pròpies vivències. I, per aconseguir aquesta atmosfera, les arts són fonamentals perquè permeten imaginar mons i fer-los possibles. Per la qual cosa, el punt de partida serà la sorpresa, el misteri que amaguen les petites coses. El món dels objectes físics és el nostre món d'exploració i, per tant, el passeig per l'espai dels objectes disponibles és una veritable font d'inspiració. Tot això, combinat amb les imatges de les obres dels artistes, afavoreix l'experiència estètica a l'escola.

L'expressió corporal.

El llenguatge corporal és el mitjà pel qual l'ésser humà expressa sensacions, emocions, sentiments, pensaments i desitjos amb el seu cos. Amb el joc simbòlic, de l'expressió dramàtica i corporal mostra les seves emocions i tensions, el seu coneixement del món i de les persones, la seva percepció de la realitat. Aquestes manifestacions expressives són un instrument de relació, comunicació i intercanvi.

Des de la convicció que el cos necessita un lloc per expressar-se i conèixer, l'educació corporal permet desenvolupar l'expressivitat corporal infantil. Es partirà del joc espontani que desenvolupen els infants a partir d'una proposta de materials i una distribució de l'espai. Utilitzar el joc, el cos i el moviment com a recurs, ens permet accedir a la globalitat de la persona ja que mitjançant aquest, l'infant expressa la seva potencialitat corporal, les seves capacitats cognitives i les seves actituds socioafectives.

A través del joc i les dinàmiques que s'estableixen l'infant adquireix una vivència funcional i emocional del cos que li permet accedir de manera més equilibrada a la vivència cognitiva, on ja no es necessita moure el cos sinó que es descobreix el plaer del moviment del pensament. Amb aquesta finalitat, l'educació corporal cerca que l'infant tengui una vivència plaent del cos i del moviment, afavorint l'expressió de jocs sensorials, motors i simbòlics que li permetin desenvolupar la seva identitat, la seva autonomia, la seva autoestima, la seva potencialitat corporal, la seva relació amb el grup, etc.

La música.

L'educació musical en aquesta etapa proposa fer-se ressò de l'interès que els infants tenen pel so i per la música, per tal de desenvolupar les capacitats expressives i creatives; la sensibilitat per la música, i la capacitat per escoltar-la, entendre-la i practicar-la com a instrument de comunicació.

La música com a mitjà d'expressió i com a sistema de representació possibilita la seva projecció educativa i formativa quan respon a la curiositat i a l'interès per conèixer; quan afavoreix contextos i repertoris de cançons, quan dóna cabuda a l'entusiasme que tenen els infants per l'ús dels instruments, quan respecta i potencia la vitalitat innata a través del moviment corporal.

La música, de per si, és capaç de fer fruir, d'assossegar, de relaxar, de fer experimentar diferents sensacions, amb tot allò que pot comportar de diversió i plaer, que en aquesta etapa és una altra manera de jugar. La capacitat de fruir i crear s'educa fruint i creant. L'adult és qui ha de fer possible el desvetllament d'aquestes capacitats, proporcionant vivències musicals que eduquin la sensibilitat i desvetllin la imaginació.

Es contemplarà, per una banda, la percepció: discriminar, reconèixer, diferenciar…, i, per l'altra, l'expressió, l'execució, la reproducció, la improvisació. És un procés lògic, cal que l'infant capti, diferencii, comprengui per després poder executar, expressar, reproduir el que ha captat i també improvitzar noves formes a partir dels esquemes assimilats, és imprescindible començar per escoltar. Escoltar és l'acció bàsica per a la captació de sons.

En el procés d'assimilació, integració, comprensió i reproducció de sons, ritmes, cançons, etc., es possibilita el desenvolupament d'unes capacitats bàsiques: atenció, percepció sonora, memòria musical, representació i adquisició d'unes nocions d'espai musical, de temps, de quantitat, etc., col·laborant així en el desenvolupament cognoscitiu de l'infant.

La interacció amb l'adult i amb els companys durà a l'infant a observar i reconsiderar les pròpies accions per poder ajustar l'expressió dels seus pensaments, i comprendre les diferents visions d'una mateixa realitat que poden tenir les persones.

OBJECTIUS.

L'ensenyament de l'àrea de l'expressió artística i la creativitat a l'educació infantil té com a objectiu desenvolupar en l'alumnat les capacitats següents:

1. Desenvolupar el seu potencial sensorial, perceptiu, imaginatiu i expressiu.

2. Interessar-se pel llenguatges plàstic, dramàtic i musical i valorar-los com un instrument d'informació, comunicació i plaer.

3. Valorar la comunicació com a eina de relació entre les persones, que facilita actituds de comprensió i respecte.

4. Utilitzar les diverses formes d'expressió i representació per tal de comunicar sentiments, desitjos, experiències i idees del món real o imaginari, ajustant-se, progressivament, als diferents contextos i situacions de comunicació habituals i als diferents interlocutors.

5. Comprendre les intencions i els missatges de les produccions artístiques i creatives dels altres per enriquir les seves possibilitats comunicatives.

6. Interpretar i produir imatges com una forma de comunicació i plaer, descobrint i identificant els elements bàsics del seu llenguatge.

7. Conèixer els materials i les tècniques bàsiques de l'expressió plàstica i utilitzar-les per afavorir la creativitat.

8. Interessar-se i valorar les produccions plàstiques pròpies i les dels seus companys.

9. Interessar-se i apreciar les manifestacions artístiques de l'entorn i donar-los un significat que l'aproximi a la comprensió del món cultural al qual pertany.

10. Conèixer, respectar i estimar l'expressió artística i creativa de la cultura de les Illes Balears i valorar l'expressió artística i creativa d'altres cultures en contextos significatius.

11. Afavorir la construcció del pensament crític mitjançant l'anàlisi d'imatges de les obres dels artistes.

12. Diversificar i enriquir les seves capacitats expressives i comunicatives, utilitzant tècniques i recursos bàsics de les diferents formes d'expressió i representació artística, per tal d'augmentar les possibilitats comunicatives.

CONTINGUTS

Els continguts es presenten en tres grans blocs que queden definits de la següent manera:

Bloc 1. Expressió plàstica.

Fa referència al desenvolupament en l'infant de les sensacions i percepcions que l'ajudaran a descobrir el món; a l'adquisició de coneixements per aprendre tècniques, procediments i habilitats; a comprendre l'alfabet visual mitjançant l'observació i l'experimentació; i a la comunicació, per fer possible l'alternança del món imaginari, el món real i el món de relació.

Bloc 2. Expressió musical.

Fa referència a l'educació de la sensibilitat per la música, la capacitat per escoltar-la, entendrer-la i practicar-la com a instrument de plaer i de comunicació.

Bloc 3. Expressió corporal.

Fa referència a les sensacions, emocions, sentiments, pensaments i desitjos, com a instrument de relació, comunicació i intercanvi, a través del joc simbòlic i la pràctica psicomotriu.

Continguts actitudinals.

Bloc 1. Expressió plàstica.

1. Interès, plaer i capacitat de sorpresa en l'observació acurada de la realitat i la lectura sensible del món, dels seus elements i de la relació que s'estableix entre ells.

2. Reconeixement i valoració del llenguatge plàstic, com a instrument per expressar i comunicar necessitats, sentiments, idees, vivències pròpies i interessos, conèixer els dels altres i gaudir-los com a mitjans d'informació i fonts de plaer.

3. Confiança en si mateix i en les seves pròpies possibilitats expressives. Autovaloració positiva, consciència de les adquisicions i seguretat en els nous aprenentatges.

4. Valoració del llenguatge plàstic com a eina per representar la realitat, modificar-la i resoldre els problemes que es presenten en la vida quotidiana.

5. Decisió i confiança en l'expressió creativa i espontània de la realitat interior.

6. Curiositat en relació a les informacions que rep, partint del respecte als altres i a les normes i convencions socials.

7. Interès en diverses manifestacions artístiques, pel coneixement de les sensacions i percepcions que provoquen i la interpretació que es pot donar.

8. Interès i esforç per millorar i enriquir les pròpies produccions i per incorporar hàbits de treball en l'elaboració de produccions individuals i col·lectives.

9. Cura i ordre dels materials i instruments utilitzats.

Bloc 2. Expressió musical.

1. Interès pels sons que es produeixen en la naturalesa, del propi cos, de la vida quotidiana i gaudi d'audicions musicals.

2. Valoració del so i del silenci.

3. Atenció i concentració en audicions de cançons i peces musicals.

4. Interès i valoració per manifestacions musicals pròpies de la cultura de les Illes Balears i d'altres cultures en contextos significatius.

5. Capacitat de fruir i de crear.

6. Participació en manifestacions musicals diverses.

7. Entusiasme per l'ús d'instruments.

8. Interès per les representacions gràfiques dels sons.

Bloc 3. Expressió corporal.

1. Interès i plaer amb l'expressió gestual i moviments del propi cos.

2. Vivència funcional i emocional del cos.

3. Autorregulació de l'emoció.

4. Del plaer d'actuar al plaer de pensar.

5. Acceptació de normes.

6. Atenció i plaer envers representacions teatrals.

Continguts procedimentals.

Bloc 1. Expressió plàstica.

1. Observació acurada de la realitat que l'envolta i lectura sensible del món, dels seus elements i de la relació entre ells.

2. Descoberta de diversos materials i experimentació amb ells mitjançant l'aplicació de diferents tècniques.

3. Selecció de les tècniques, instruments i materials adients a la finalitat i a les característiques de la producció i la seva utilització, cada cop més precisa, per millorar l'expressió.

4. Ús dels llenguatge plàstic per fer conscients processos interiors i per desenvolupar-los: interioritzar informacions, estructurar opinions, resolució de conflictes, autoregulació de la conducta, etc.

5. Expressió creativa i espontània de la realitat i la fantasia.

6. Utilització del llenguatge plàstic per comprendre millor la realitat que ens envolta, com a eina de reflexió i interiorització de coneixements, per actuar de forma crítica i autònoma.

7. Manifestació de necessitats, desitjos, vivències, idees, sentiments mitjançant el llenguatge plàstic.

8. Comprensió i producció de relats en imatges degudament seqüenciades.

9. Resolució de problemes senzills de la vida quotidiana utilitzant recursos plàstics.

10. Interpretació d'obres plàstiques com a font d'aprenentatge, partint de les seves vivències.

11. Exploració i utilització de noves tecnologies (informàtica, audiovisuals...) com a eina de comunicació i representació artística

Bloc 2. Expressió musical.

1. Identificació de sons de la naturlesa, del propi cos, de l'entorn proper i d'alguns instruments musicals.

2. Comprensió i producció de cançons senzilles de la tradició popular de les Illes Balears.

3. Participació activa en expressions musicals característics d'altres cultures, en situacions contextualitzades.

4. Exploració i utilització d'instruments musicals i producció de sons i ritmes senzills.

5. Discriminació de les qualitats del so: durada, intensitat, to i timbre.

6. Participació en el cant individualment i en grup, seguint el ritme i la melodia, respectant les indicacions gestuals que el modulen.

7. Utilització de cançoners per relacionar el text del llenguatge escrit amb els signes de l'expressió musical.

8. Participació en danses senzilles.

9. Interrelació dels diferents llenguatges per enriquir la comunicació.

Bloc 3. Expressió corporal.

1. Descobriment i exploració del propi cos com a eina d'expressió i comunicació: el gest, la postura el moviment i la veu. Possibilitats sonores. Descobriment de ritmes interns. Dramatització.

2. Ús dels llenguatge dramàtic per fer conscients processos interiors i per desenvolupar-los: interioritzar informacions, estructurar opinions, resolució de conflictes, autoregulació de la conducta...

3. Coordinació i control del cos: moviment, repòs, respiració, relaxació, tonicitat muscular i equilibri, ajustament del propi moviment a l'espai i al moviment dels altres.

4. Participació activa en el joc: heurístic, simbòlic, psicomotriu, popular, reglat.

5. Participació en el joc dramàtic. Representació de situacions, personatges i històries senzilles.

6. Comprensió i producció de textos orals senzills segons l'estructura formal pròpia: rimes, cançons, narracions, endevinalles, relats.

7. Utilització de recursos dels llenguatges dramàtic, plàstic i musical de forma combinada per tal de reforçar el significat dels missatges que es reben i es transmeten.

Continguts conceptuals.

Bloc 1. Expressió plàstica.

1. La naturalesa, l'entorn i la relació entre els seus elements.
2. El llenguatge plàstic com a mitjà d'expressió, representació i interpretació de sentiments, emocions i vivències reals o imaginàries.
3. Materials i tècniques específiques per a l'expressió plàstica.
4. Elements del llenguatge plàstic:: forma, color, textura, material, llum, línia, figura-fons, volum...
5. Diversitat d'obres plàstiques que es poden produir i que es troben presents a l'entorn: dibuix, pintura, escultura, arquitectura, fotografia, cinema, programes de TV, produccions informàtiques i les seves combinacions.

Bloc 2. Expressió musical

1. Propietats sonores del cos i dels objectes d'ús quotidià.
2. La música com a mitjà de comunicació i expressió.
3. Peces musicals i cançons senzilles.
4. La veu humana i els instruments musicals.
5. So i silenci.
6. Qualitats del so: intensitat, durada, to i timbre.

Bloc 3. Expressió corporal.

1. Llenguatge afectiu: to de veu, inflexions, intencions.
2. L'expressió corporal: la dramatització, la dansa, el joc simbòlic, el joc psicomotor...
3. El llenguatge dramàtic com a mitjà d'expressió, representació i interpretació de sentiments, emocions i vivències reals o imaginàries.
4. El joc com a font de plaer, relació i aprenentatge.

5. Obres teatrals, cançons i danses populars, audicions, teatre, mim, titelles...

6. Textos orals de la tradició popular de les Illes Balears: cançons, endevinalles, contes, gloses, poesies, dites populars, embarbussaments...

7. Improvitzacions i representacions teatrals.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

L'avaluació ha de ser global contínua i processal. L'observació és l'instrument indispensable per a l'avaluació en aquest nivell educatiu. Així, el seguiment dels infants ha de basar-se en l'observació constant i sistematitzada dels processos de desenvolupament i aprenentatge de cada un dels infants, per comprendre i valorar els canvis i els progressos més que les dificultats i les mancances. L'avaluació en tots els casos ha de servir per reconduir el procés i la relació educativa.

Els criteris d'avaluació que aquí es presenten fan referència als objectius generals que es pretenen assolir al final del nivell d'educació infantil. Són pautes orientatives ja que s'entén que l'avaluació ha d'anar guiada per uns criteris generals. Aquests, no poden excloure l'adequació de l'avaluació a cada infant d'acord amb les seves característiques i necessitats.

Sabrem que l'infant ha assolit els objectius generals quan és capaç de:

1. Conèixer i controlar progressivament el propi cos, les pròpies possibilitats i limitacions i es forma una imatge positiva i ajustada de si mateix.

S'entén que l'infant coneix i controla progressivament el propi cos i es va formant una imatge positiva i real d'ell mateix quan viu amb plaer l'activitat sensitivomotora individualment i en situacions compartides. Quan manifesta seguretat en les seves capacitats motrius (pujar, davallar, caure…) i sensorials (discriminar, classificar...). Quan li agrada provar habilitats i reptes nous, quan coneix els límits de les seves possibilitats i cerca mesures de seguretat o demana ajuda quan ho necessita. Quan regula el to, la postura i el moviment en relació amb els altres, els objectes, l'espai i el temps. Quan accepta els límits espaciotemporals que s'imposen (capacitat d'esperar…).

2. Demostrar progressiva autonomia en les activitats quotidianes i la seguretat afectiva i emocional a partir de la incorporació d'hàbits de salut i benestar i del desenvolupament d'estratègies de resolució de conflictes.

S'entén que l'infant és progressivament més autònom si pren iniciatives, si va utilitzant els propis recursos per a les situacions quotidianes, fins a arribar a una progressiva independència de l'adult, en aquells contextos coneguts. L'autonomia s'ha d'entendre com una progressiva autoregulació de la conducta tant en les necessitats bàsiques de la

vida quotidiana com en la planificació i avaluació de les tasques que es realitzin i pel que fa a la vida social en el grup. Per tant, s'ha de valorar el grau d'iniciativa i autonomia de l'infant per satisfer necessitats bàsiques com el moment del menjar, de la higiene, de la son…, com també la capacitat de planificar la pròpia acció i organitzar el seu treball (planificar la feina, preveure els recursos necessaris per dur-la a terme, anticipar resultats…), la capacitat d'esforç i constància; la comprovació dels aprenentatges i avanços que va fent.

3. Expressar els propis sentiments, interessos i punts de vista demostrant respecte, ajuda i col·laboració envers els altres i establir unes relacions socials òptimes.

L'infant va desenvolupant la seguretat en ell mateix i en els seus actes si és conscient de les seves preferències, interessos i emocions i pot expressar- les sense inhibicions ni temors injustificats. Encara que sabem que no és un procés lineal si que cal observar si hi ha estancaments massa perllongats o regressions que costen de superar, si és capaç de manifestar les dificultats o desitjos, si es mostra alegre i participatiu, si expressa allò que li agrada o li molesta…L'infant estableix vincles fluïts de relació amb els adults i amb els iguals quan demostra interès per relacionar-s'hi; quan va augmentant la seva capacitat per respondre als sentiments d'afecte; quan respon de forma adequada a les provocacions i agressions dels altres; quan participa amb interès en activitats conjuntes desenvolupant actituds d'ajuda, participació i col·laboració, respectant les normes i els hàbits que regulen la convivència dins el grup; quan és conscient de la necessitat de compartir tasques i assumir responsabilitats que el funcionament del grup requereix i quan mostra interès per ampliar progressivament l'àmbit de les relacions socials.

4. Demostrar interès per conèixer i comprendre l'entorn físic i social manifestant actituds de respecte i conservació per arribar a anticipar i preveure els resultats de les seves pròpies accions.

S'entén per demostrar curiositat quan l'infant explora l'entorn proper i les situacions noves amb atenció: observant, manipulant i experimentant de forma diversa i comunicant als altres les seves descobertes ja sigui de manera verbal com no verbal; quan té iniciativa per cercar solucions a partir de la reflexió , comparació i informació; quan es planteja preguntes i nous reptes; quan va incorporant hàbits envers la conservació del medi (com reduir el consum, reciclar, no tudar...). La selecció i utilització d'objectes i materials de manera adequada per resoldre les situacions que es plantegen i la identificació dels canvis en els objectes i elements de l'entorn seran les eines que li permetran arribar a anticipar i poder preveure el resultat de les seves accions.

5. Mostrar actituds positives envers les característiques i qualitats dels altres, respectant la diversitat personal, física i cultural, sense cap tipus de discriminació en relació amb el sexe o qualsevol altre tret diferenciador.

Quan es mostra sensible als sentiments , emocions i opinions diferents dels altres. En el procés de coneixement d'un mateix s'ha d'acceptar que cadascú és diferent i que ha d'afrontar les circumstàncies des de les seves característiques físiques, personals i

culturals. Per altra part, el procés de construcció de la pròpia identitat és un procés paral·lel a la construcció de pertinença. A través del joc simbòlic es podrà observar també la capacitat de l'infant per assumir identitats diferents i posar-se en el lloc de l'altre.

6. Desenvolupar les seves habilitats comunicatives i utilitzar els diferents tipus de llenguatge per expressar les pròpies idees, sentiments, experiències, desitjos i com a mitjà d'informació i plaer.

L'infant amplia la seva capacitat comunicativa i la fa cada cop més rica i precisa a partir de l'aprenentatge i la utilització de tècniques i recursos progressivament més complexos; quan els adequa a les característiques de la situació comunicativa; quan mostra interès per conèixer i emprar noves tècniques, materials i instruments; quan valora les produccions pròpies (orals, escrites, plàstiques, gràfiques...), i dels altres.

7. Ampliar les habilitats comunicatives iniciant-se en el llenguatge escrit per tal d'enriquir la comprensió i l'expressió valorant les produccions pròpies i les dels altres.

L'infant amplia les habilitats comunicatives quan progressa en la utilització del llenguatge oral i l'utilitza de forma espontània, com a recurs per relacionar-se amb els altres, per conèixer, interpretar i comprendre l'entorn, per expressar els propis sentiments i vivències i com a eina d'autoregulació i d'aprenentatge en les situacions de la vida quotidiana; quan compren textos escrits relacionats amb experiències properes i en produeix com a mitjà d'informació, comunicació i plaer.

8. Demostrar interès per descobrir els diferents tipus de relació que s'estableixen entre els objectes o grups d'objectes, en els aspectes quantitatius, de la realitat i les característiques dels objectes situats a l'espai.

Quan descobreix les propietats dels objectes i estableix relacions entre ells situant-los en l'espai i el temps; quan classifica els elements atenent a les seves propietats; quan aprèn a comptar de forma correcta; quan identifica els nombres amb significació i la seva representació gràfica; quan coneix els primers nombres ordinals; quan resol problemes senzills que impliquen operacions bàsiques; quan coneix i identifica les formes geomètriques més elementals; quan utilitza les nocions espacials bàsiques i usa instruments de mesura naturals i arbitraris aplicats a la vida quotidiana.

9. Desenvolupar el plaer estètic mitjançant el contacte i l'estima de diverses manifestacions artístiques del seu entorn i enriquir i diversificar les seves possibilitats creatives i expressives mitjançant la utilització dels recursos i mitjans al seu abast.

En les produccions plàstiques no es tracta de cercar una producció estereotipada, sinó de valorar el potencial de creativitat que l'infant té de per si. Les produccions plàstiques s'haurien de valorar tant referides al procés d'elaboració del treball com al resultat i al progrés que cada infant fa respecte d'ell mateix, tenint sempre en compte el nivell de

representació simbòlica i el de l'adquisició de les seves habilitats manuals i instrumentals.

10. Conèixer i gaudir de les manifestacions culturals més identificatives de la comunitat de les Illes Balears, desenvolupant actituds de respecte i participació i des del reconeixement de la pertinença a la mateixa; respecta i mostra interès per conèixer alguns trets culturals característics d'altres cultures en contextos significatius.

L'infant valora la cultura de l'entorn i en gaudeix quan mostra actituds de respecte i curiositat per conèixer els diferents elements que la conformen (festes, tradicions, obres literàries i plàstiques, exposicions diverses…) i té interès per participar-hi. De la mateixa manera també demostra respecte i interès per conèixer alguns trets culturals característics d'altres cultures en contacte en situacions contextualitzades.

11. Representar simbòlicament aspectes diversos de la realitat, emocions, vivències o fantasies mitjançant el joc i altres formes de representació i expressió.

Quan espontàniament expressa el que veu, el que sent i com ho sent fent servircom a recurs de comunicació els diferents codis. L'infant progressa en la utilització dels diferents llenguatges, si els utilitza de forma espontània, com a eines per relacionar-se amb els altres, per conèixer, interpretar i comprendre l'entorn, per expressar els propis sentiments i vivències; com a eina d'autoregulació i d'aprenentatge en les situacions de la vida quotidiana, en la capacitat d'adequar els diferents tipus de llenguatge en contextos diversos.

12. Adquirir una progressiva seguretat afectiva i emocional desenvolupant les capacitats d'iniciativa i de confiança en ell mateix i desig de superació.

L'infant adquireix una progressiva seguretat afectiva i emocional quan manifesta la capacitat d'iniciativa i confiança en ell mateix i en els seus actes i pot expressar les seves idees i els seus sentiments,i no presenta inhibicions ni temors injustificats. Encara que sabem que no és un procés lineal si que cal observar si hi ha estancaments massa perllongats o regressions que costen de superar, si és capaç de manifestar les dificultats o desitjos, si es mostra alegre i participatiu i si expressa allò que li agrada o li molesta. L'infant té interès per superar-se si accepta que l'aprenentatge és un procés en què l'error no és considerat negatiu, sinó un punt de partida per conèixer les dificultats. Cal observar si l'infant aborda l'aprenentatge amb seguretat, sense por als errors, acceptant-los i gaudint dels avenços en l'aprenentatge, si demostra iniciativa per afrontar nous reptes, per superar dificultats i resoldre problemes.

ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES.

La realitat que interacciona amb l'infant, incidint en el seu procés de creixement, maduració i desenvolupament, i en la qual ell pot actuar, no és una realitat asèptica, neutra, sinó que té unes característiques que li són pròpies. Aquestes característiques estan subjectes a variabilitat i són susceptibles de ser modificades per l'home. És amb el contacte interactiu amb la realitat, que l'infant té l'oportunitat de: constatar les lleis que la regeixen; entendre-les; adonar-se de quines són les seves possibilitats d'actuar-hi i incidir-hi; ajustar la seva acció a les característiques que el medi presenta; utilitzar-lo; trobar recursos per modificar-lo; organitzar els hàbits, els costums, les actituds i crear noves possibilitats. Tot aquest procés de donar significació al món i a si mateix, d'adquirir les habilitats per actuar, modificar i crear, d'ajustar-se a les condicions existents, és el que s'anomena aprenentatge.

La tasca docent.

És tasca del docent conèixer els contextos sociofamiliars, investigar i decidir quins tipus d'interessos i inquietuds responen a les necessitats dels infants i quins els conduiran a afrontar nous problemes, la resolució dels quals comportarà una conquesta constructiva a més de generar nous interessos. L'actitud de l'educador és fonamental, s'ha de caracteritzar per l'entusiasme, per promoure experiències, per la sensibilitat, per l'afecte, per la confiança i l'obertura a les aportacions dels infants i per l'adequació de propostes encaminades a contribuir al coneixement i a provocar nous reptes. En definitiva, s'ha d'estar permanentment a l'escolta de l'infant per estimular-li el goig d'aprendre**.** Es tracta de propiciar un medi educatiu que afavoreixi el plaer de la recerca, de la sorpresa i del descobriment, de les preguntes i de les hipòtesis.

Es cercarà que els aprenentatges que es facin siguin funcionals, i això vol dir donar un sentit i una orientació als aprenentatges, al mateix temps que siguin un estímul per continuar aprenent. En aquest sentit, es tracta de generar processos d'autoregulació prenent consciència del que es va aprenent. Es tracta també de fomentar l'activitat i la interacció dels infants amb l'entorn. L'infant com a agent del seu propi desenvolupament construeix el pensament per mitjà de la relació activa i directa sobre el medi. Fomentar l'activitat significa promoure tant aquelles activitats externes i observables com aquelles que generen processos interns d'acomodació, reconstrucció i associació.

S'afavorirà gran varietat d'opcions i situacions educatives. Cada una de les situacions educatives (espontànies, suggerides, assistides, dirigides) té un valor pedagògic diferent i incideix en el desenvolupament i consolidació d'aprenentatges diversos. Es donarà cabuda a totes aquelles situacions i esdeveniments puntuals i ocasionals, amb significació per als infants, que l'escola recondueix integrant-les dins la seva planificació. Es tracta també de cercar un equilibri entre la varietat i repetició d'experiències. Un aspecte que cal destacar en aquesta etapa és el valor que adquireixen la repetició de determinades experiències per a la consolidació de les habilitats ja adquirides i per a fomentar-ne d'altres.

L'ensenyament com a activitat compartida

La interacció entre les persones adultes i els propis companys serà una condició indispensable per al desenvolupament de l'infant.

L'escola, marc privilegiat de convivència amb altres infants, representa un espai on el grup esdevé eina d'aprenentatge. A partir de les relacions amb altres, dels estímuls, dels models o bé dels conflictes que sorgeixen tant afectivament com social o cognoscitiva cada persona va elaborant conceptes respecte a aquelles experiències viscudes. Els altres, des de la seva experiència diferent ens obliguen a ser conscients de la complexitat de la realitat, de l'existència de punts de vista diferents i de l'existència de realitats plurals.

Per fer realitat el fet d'aprendre a aprendre cal una determinada intervenció per part de l'ensenyant. Cal treballar tenint molt present que el grup classe està integrat per un conjunt de persones amb les seves peculiaritats, valors, interessos..., entre les quals es produeixen uns intercanvis i unes relacions que duen cap a l'educació de tots i cada un dels membres del grup, en tots i cada un dels aspectes que ens configuren com a persones. Conviure en grup permet la riquesa d'aprendre dels altres, però també de la riquesa d'aprendre amb els altres. Per aprendre junts no basta estar junts, l'educador ha de possibilitar l'aprenentatge d'hàbits, estratègies i actituds que enriqueixin la relació amb els altres, a partir de la seguretat i acceptació d'un mateix. L'adult ha de considerar la riquesa dels grups com a element d'aprenentatge i ha de possibilitar i fomentar diferents tipus d'agrupaments que enriquiran les experiències dels infants (gran grup, petit grup, per parelles, entre classes…).

Educar en la diversitat implica crear una escola per a tothom, adoptant un model de currículum prou ampli i reflexiu per tal de facilitar l'aprenentatge de tots els infants. Cal partir d'un mateix disseny bàsic, prou flexible per adequar les actuacions educatives a tots els infants. Davant la diversitat de característiques individuals de l'alumnat i de les diferents necessitats que presenten, el professorat ha de diversificar les seves actuacions educatives, cal que adeqüi la seva intervenció als diferents nivells d'aprenentatge i desenvolupament. Amb la seva actitud ha de potenciar el desenvolupament i l'aprenentatge de tots els infants, oferint-los uns models i actituds que els serveixin de punt de referència en l'aprenentatge del respecte i les diferències individuals.

La intervenció educativa entesa com a diàleg permanent amb els infants implica una gran permeabilitat de l'educador/a, que ajusta la seva intervenció i la situació educativa segons els processos dels infants, i afavoreix nous reptes i nous aprenentatges. Els educadors, així, segmenten i dosifiquen la tasca, augmenten o disminueixen el nivell d'exigència o ajuda i donen major o menor protagonisme a l'infant a partir de les seves actuacions. D'aquesta manera el rol dels infants i de l'adult en la tasca educativa estan íntimament lligats. Les intervencions contingents o eficaces de l'adult són aquelles que es dirigeixen als aspectes de la tasca que l'infant encara no domina i que només pot realitzar amb l'ajuda de l'adult, això exigeix una avaluació contínua de les activitats dels infants.

Mesures per facilitar l'aprenentatge i la participació.
L'escola com a espai de comunicació i relació.

La participació i comunicació entre totes les persones implicades en la tasca educativa dels infants és un element clau per a la qualitat educativa. La comunicació, circularitat i reciprocitat dels diferents punts de vista permeten sortir de l'aïllament i afavorir una vertadera comunitat educativa basada en el diàleg i la coparticipació.

Resulta imprescindible fomentar una cultura col·laborativa entre els membres de l'equip docent, tutors, especialistes, equips externs, i sobretot amb els que estan en contacte diari en un mateix nivell, per tal de poder organitzar activitats conjuntes, connexes i coherents, compartir criteris, experiències i observacions, reflexionar en equip sobre aspectes pedagògics i educatius. Cal tenir en compte la necessitat d'establir canals de comunicació entre l'etapa de l'educació preescolar i el nivell de l'educació infantil i d'aquest, també, amb el primer cicle de primària. Totes les persones que treballen en el centre estan implicades en el Projecte educatiu, així les relacions entre el personal docent i no docent, com cuiners, auxiliars educatius, personal de menjador, monitors d'activitats complementàries..., asseguraran que la relació amb els infants sigui coherent i unificaran criteris educatius en els diferents moments de la vida de l'infant.

Cal establir relacions entre l'escola i l'entorn. Aquesta relació implica en primer lloc la capacitat de rebre els infants amb la diversitat d'experiències que aporten. L'escola haurà de ser, alhora, oberta i receptiva a tot allò que succeeix al seu entorn, facilitant que entri la realitat, incidint en l'exterior amb les seves aportacions i generant corrents d'intercanvis mutus amb altres institucions socioculturals del barri, del poble o de la comunitat.

Crear un clima de seguretat i confiança

Per a l'infant la incorporació en un centre d'educació infantil comporta un canvi en la seva vida, ja que passa d'un entorn conegut i reduït a un entorn social molt més ampli, on l'espai, els ritmes, les rutines, l'ordre, les normes, etc. són diferents. En aquest nou espai, els infants hi passen moltes hores de la seva vida, per tant, és un lloc on s'ha de sentir segur i estimat. És necessari crear un clima de seguretat física i afectiva, l'infant s'ha de sentir acollit, acompanyat, amb la confiança que les seves necessitats seran ateses i que serà escoltat en la seva globalitat. S'haurà de vigilar especialment el període d'adaptació dels infants a l'escola, d'afavorir-ne la incorporació progressiva al centre i donar temps perquè es familiaritzin amb el centre i l'educador.

La relació individualitzada adult-infant, el to de veu i gestos de l'educador/a són fonamentals per establir aquesta relació empàtica i de seguretat amb els infants. Són necessàries també unes normes i pautes clares de relació, consensuades amb els més grans, com també un ordre espaciotemporal que ajudi l'infant a situar-se i a preveure el que vendrà.

Orientacions per a la seqüenciació dels continguts

La seqüenciació dels continguts és fonamental per arribar a la construcció personal que realitza cada infant i en això juga un gran paper el/la mestre/a, que ajuda a detectar un conflicte inicial entre el que ja es coneix i el que s'ha de saber, que contribueix a que l'infant se senti capaç i amb ganes de resoldre'l, que planteja el nou contingut com un

repte interessant, la resolució del qual tindrà alguna utilitat, que intervé de forma ajustada en els progresos i dificultats que l'infant manifesta, recolzant-lo, tot preveient l'actuació autònoma de l'infant.

Una seqüenciació eficaç dels continguts ha de tenir en compte:

- ? Els coneixements previs que té cada alumne amb els nous continguts d'aprenentatge.
- ? Els continguts s'han de plantejar de tal manera que siguin significatius i funcionals.
- ? Els continguts han de ser adients al nivell de desenvolupament de cada infant.
- ? Els nous continguts han de representar un repte abordable per a l'infant, és a dir que tinguin en compte les seves competències actuals i les facin avançar amb l'ajut necessari.
- ? Han de provocar un conflicte cognitiu i promoure l'activitat mental de l'infant necessària, perquè estableixi relacions entre els nou continguts i els coneixements previs.
- ? Que fomentin una actitud favorable, és a dir que siguin motivadors.
- ? Que fomentin l'autoestima i l'autoconcepte.
- ? Que ajudin a l'infant a adquirir habilitats relacionades amb l'aprendre a aprendre.

En aquest nivell és important que predominin els continguts actitudinals i procedimentals sobre els conceptuals. Molts dels valors que es pretenen ensenyar s'aprenen quan són viscuts d'una manera natural, i per això, l'educador ha de tenir present que l'ambient de classe, les decisions organitzatives, les relacions interpersonals, les normes de conducta, les regles de joc, i els papers que s'otorguen als uns i als altres corresponen amb aquells valors que es vol que siguin apresos.

A més a més, d'aquests criteris de caràcter general per a la seqüenciació dels continguts actitudinals, cal tenir en compte una serie de mesures:

- ? Adaptar els continguts actitudinals a les necessitats i interessos reals dels infants, no oblidant les característiques personals de cada un d'ells i del grup classe en general. La interpretació que cal fer dels diferents valors ha de tenir en compte els trets socioculturals dels infants i la seva situació familiar.
- ? S'ha de partir de la realitat mateixa i aprofitar els conflictes que s´hi plantegen.
- ? Introduir processos de pressa de consciència per tal que les normes socials de convivència formin part de les seves pròpies normes.
- ? Potenciar l'autonomia moral de cada infant. Tenir present l'autoconcepte i l'autoestima.

Els continguts procedimentals, igualment, han de partir de situacions significatives i funcionals. L'alumnat ha de trobar sentit al que fa. Ha de saber per què ho fa, per a què aquest nou contingut pugui ser utilitzat quan se li presenti l'ocasió.

Mesures d'atenció als alumnes amb necessitats educatives específiques.

Per fer realitat el fet d'aprendre a aprendre cal una determinada intervenció per part de l'ensenyant. Cal treballar tenint molt present que el grup classe està integrat per un conjunt d'infants amb les seves peculiaritats, valors, interessos..., entre les quals es produeixen uns intercanvis i unes relacions que porten cap a l'educació de tots i cada un dels membres del grup, en tots i cada un dels aspectes que ens configuren com a persones.

Davant la diversitat de característiques individuals de l'alumnat i de les diferents necessitats que presenten, el professorat ha de diversificar les seves actuacions educatives, cal que adeqüi la seva intervenció als diferents nivells d'aprenentatge i desenvolupament. Amb la seva actitud ha de potenciar el desenvolupament i l'aprenentatge de tots els infants, oferint-los uns models i actituds que els serveixin de punt de referència en l'aprenentatge del respecte a les diferències individuals.

Educar en la diversitat implica crear una escola per a tothom, adoptant un model de currículum prou ampli i reflexiu per tal de facilitar l'aprenentatge de tots els infants. Cal partir d'un mateix disseny bàsic, prou flexible per adequar les actuacions educatives a tots els infants. Per individualitzada que sigui l'adaptació que elaborem i adrecem a un determinat infant amb necessitats educatives específiques ha de referir-se el màxim possible a allò que aprenen els seus companys i als continguts que hem previst per a tot el grup classe. Aquests continguts poden presentar-se amb diferents nivells d'exigència pel que fa al nivell de competències, coneixements, habilitats, etc. de cada alumne/a.

Organització d'espais i materials

Una adequada organització de l'ambient, tenint en compte els espais i els recursos materials, serà fonamental per a la consecució de les intencions educatives. Els espais i materials en aquesta etapa educativa cobren una especial rellevància ja que ells mateixos són generadors d'experiències i aprenentatges.

Tots els espais del centre són espais educatius, cada espai promou i suggereix accions i aprenentatges diferents des de l'entrada, al pati, banys o menjadors, per tant, és fa necessària una reflexió col·legiada en què l'equip pensa i parla de com han de ser els espais per respondre als objectius i finalitats que es pretenen.

L'espai escolar ha de permetre als infants situar-s'hi, sentir-lo seu, a partir de les seves experiències i relacions amb persones i objectes. La distribució de l'espai ha de ser adequada a les diverses i canviants necessitats dels alumnes, fer possible el son i el repòs dels més petits, facilitar l'accés i l'ús autònom de l'espai als qui ja es desplacen i tenir present les característiques de cada grup d'edat i les seves necessitats (fisiològiques, de moviment, de relació, cognitives, expressives, afectives…). S'han de preveure llocs propis i d'ús comú per compartir, per estar sols o per jugar i relacionar-se amb els altres, espais per a activitats que requereixen una certa concentració i espais amplis que facilitin el moviment… El docent ha de preveure les diferents situacions i decidir sobre els mitjans que les han de fer possibles, evitant organitzacions rígides i excessivament especialitzades.

La forma en què l'espai i els materials s'organitzen dins l'aula han d'ajudar a desenvolupar l'autonomia, per tot això és necessari tenir present la visibilitat, les

condicions d'accessibilitat, i la diferenciació dels espais segons les necessitats i les inquietuds del grup.

L'escola ha de ser un lloc estimulador, on es transmetin uns models culturals de qualitat i que desperti la sensibilitat estètica dels infants.

Organització del temps

L'organització del temps dins el marc escolar, ens du a tenir en compte les necessitats fisiològiques dels més petits, que marcaran el ritme de les activitats i les rutines a l'escola infantil. L'organització del temps contribuirà a estructurar l'activitat de l'infant i a la interiorització d'uns marcs de referència temporals.

Tots els moments són educatius, el berenar, la conversa, el joc lliure… i, per tant, cada un d'aquests ha de ser dissenyat i organitzat de tal forma que esdevenguin moments rics de relació i d'aprenentatge per als infants. La distribució del temps a l'escola s'ha de caracteritzar per la flexibilitat, per tal de garantir un respecte als ritmes individuals i per poder adaptar-se a l'evolució del grup.

La qualitat de les experiències educatives passa també per una organització temporal adequada, on els ritmes siguin tranquils, sense presses, amb temps suficient per sedimentar les experiències.

En l'organització temporal dels educadors s'han de preveure els moments següents: temps per al treball directe amb els infants, temps per a l'atenció a les famílies o tutors legals, temps per al treball en equip, temps per a la planificació i reflexió i temps per a la formació.

Relacions fluides família-escola

La participació social de les famílies o del tutors legals és una exigència per a la qualitat educativa. És clau establir una relació cordial i fluida entre escola i família, o tutors legals, una relació basada en el diàleg i el respecte, amb el coneixement i l'acceptació de la diversitat de cada família, amb una actitud d'escolta, oberta i col·laboradora, que ens garantirà la seguretat, la confiança i la participació de les famílies amb l'escola. Cal establir canals diversos i funcionals perquè aquesta participació sigui real, pràctica i efectiva. Es fa necessari diversificar els mitjans de participació i informació formals i informals, orals i escrits, en grup o individuals…, perquè cada família es pugui sentir part activa de l'escola.

EL centre educatiu ha de destinar el temps i els recursos perquè l'educador dugui a terme les relacions amb les famílies com un fet habitual dins les seves tasques professionals.

L'equip docent ha de preveure i planificar les actuacions que es duran a terme en els períodes en els quals la relació amb les famílies és més necessària: pas de l'etapa l'educació preescolar a l'educació infantil i d'aquesta a primària, a principi de cada curs escolar, quan hi ha canvis de mestres, quan els nins o nines s'incorporen de nou un

centre, quan un aconteixement familiar o escolar pot influir en el desenvolupament intel.lectual i afectiu de l' infant, etc.